

ELŐTERJESZTÉS

A Képviselő-testület 2008. szeptember 11-i nyilvános ülésére.

Tárgy:	Tapolca, Keleti városrészi utcák elnevezésének előkészítése
Előterjesztő:	Császár László polgármester
Előkészítette:	Dr. Imre László jegyző Hársfalvi József
Megtárgyalja:	Ügyrendi Bizottság Család-, Egészségügyi, Oktatási, Művelődési és Sport Bizottság Pénzügyi és Településfejlesztési Bizottság
Meghívandó:	-

TISZTELT KÉPVISELŐ-TESTÜLET!

Tapolca Város Önkormányzatának Képviselő-testülete több éve komoly munkát fejtett ki annak érdekében, hogy Tapolca város keleti városrészében az úgynevezett „barackos” részen építési telkek kerüljenek kialakításra. A szükséges kisajátítási eljárások, rendezési terv módosítása megtörtént. Mindannyiunk nagy öröme a szaporodó építkezések mutatják, hogy a város vezetése jól döntött, amikor az építési telkek kialakításához szükséges intézkedéseket megtette. A rendezési terv szerint kialakított, illetve kialakítandó utcák ezidáig elnevezve nem lettek. Így az ott élők személyazonosító dokumentumaiban helyrajzi szám kerülhet megnevezésre. Tekintettel arra, hogy utcanévet, elnevezést megváltoztatni, illetve új nevet adni a Választási eljárásról szóló 1997. évi C. törvény értelmében választási időszakban nem lehet, ezért az idei évben mindenképpen szükséges, hogy a barackosi részben kialakított új utcákat Tapolca Város Képviselő-testülete elnevezzon.

Tapolca, Keleti városrészében kialakított családi lakóházak építési övezetben megtörtént a lakótelkek teljes közművesítése. Az összközműves lakótelkeken a kiadott építési engedélyk alapján az érintett ingatlan tulajdonosok és ingatlanfejlesztők megkezdték az építkezést. Vannak már olyan lakóépületek, amelyek elkészültek, és a használatbavételi engedélyt is megkapták, a lakók beköltöztek. Célszerű, hogy az utcák névadásában az ott lakók véleményének figyelembe vételével járjunk el. Indokolt, hogy tegyünk közzé hirdetményt arra vonatkozóan, hogy a Keleti városrész volt barackos területére eső lakótömbjében az

utcák elnevezésére az ebben a tömbben ingatlannal rendelkezni jogosultak tehessenek javaslatot.

A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény 10 §. (1) bekezdés k.) pontja értelmében a Képviselő-testület át nem ruházható hatáskörébe tartozik a közterületnév adása. A Tapolca Város 8/2007. (IV. 16.) Szervezeti És Működési Szabályzatának 7. § (12) bekezdése értelmében tanácskozási joggal vesznek részt a tevékenységi körükkel kapcsolatban többek között Tapolcai Városszépítő Egyesület, valamint Tapolca Város Épített és Természeti Környezetéért Közalapítvány. Erre való tekintettel megkerestük az érintett érdekképviselői szerveket arra vonatkozóan, hogy tegyék meg javaslatukat. A megkeresésre az érdekképviselői szervek 1. számú mellékletben a javaslatukat megtették.

Az érdekképviselői szervek vezetőivel történt egyeztetés során az a konszenzus alakult ki, hogy az utcanévek adása során egy egységes koncepció, mint vezérlőelv határozza meg az adandó utcanéveket. A két beérkezett javaslat közül ezen egységes koncepciónak Tapolca Város Épített és Természeti Értékeiért Közalapítvány javaslata felel meg, miszerint az adott városrészben írók illetve költőkről neveznék el az utcákat, figyelembe véve az ezen utcákhoz kapcsolódó Radnóti, Kazinczy, Berzsényi utcákat, illetve azok elnevezését. Erre való tekintettel javaslom a Tisztelt Képviselő-testületnek, hogy a Tapolca Város Épített és Természeti Értékeiért Közalapítvány javaslatát fogadjuk el alapjavaslatnak, melyhez kérjük ki az érintett ingatlanok, tulajdonosainak, lakosainak a véleményét, és a beérkezett javaslatok alapján november 30-ig döntsünk az adott közterületek elnevezéséről.

A 2. számú térképmelléklet jól mutatja, hogy 13 utcanévet kell majd a Képviselő-testületnek meghatároznia. A lakosság felé közzéteendő hirdetmény azonban célszerű, ha több nevet tartalmaz, ezért javaslom, hogy a Tapolca Város Épített és Természeti Értékeiért Közalapítvány javaslatát az alábbi nevekkel egészítsük ki:

Benedek Elek, Nyíró József, Márai Sándor, Dr. Zákonyi Ferenc. Ezzel a Tapolcai Városszépítő Egyesület javaslatából két név kerülne fel a lehetségesen választandó utcanévek közé: Keresztury Dezső és Dr. Zákonyi Ferenc.

A magyarországi hivatalos földrajzi nevek megállapításáról és nyilvántartásáról szóló 303/2007. (XI. 14.) Korm. rendelet határozza meg, hogy milyen módon kell a közterület nevét megállapítani. A helyi önkormányzatokról szóló fent hivatkozott törvény, valamint ezen kormányrendelet együttes értelmezése alapján megállapítható, hogy a közterület név (a bel és külterületi közutak és terek, rendszerint út, utca, tér, park, sétány stb.) megállapítása a Képviselő-testület át nem ruházható hatáskörébe tartozik, ehhez más szerv véleményét, engedélyét beszereznie nem kell. Ezen főszabály egészül ki a Képviselő-testület Szervezeti és Működési Szabályzatának fent meghivatkozott rendelkezésével, miszerint a helyi érdekképviselői szerveket tevékenységi körükbe eső kérdésekben a Képviselő-testületnek meg kell keresnie. A 303/2007. (XI.14.) Korm. rendelet 4. § (3) bekezdésének b.) pontja lehetőséget teremt Tapolca Város Képviselő-testületének arra, hogy a közterület név megállapításával kapcsolatban megkeresse a Földrajznév-bizottságot.

Abban az esetben, hogyha elhunyt személy nevét kívánja a Képviselő-testület egy közterületének adni, abban az esetben figyelemmel kell lennie a Ptk. 85. §. (3) bekezdésére, mely jogszabályhely az elhunyt személy személyéhez fűződő jogaival foglalkozik.

Mindezekre való tekintettel javaslom, hogy a Képviselő-testület hirdetményben keresse meg az érintett lakosságot. Fontos a hirdetményben hivatkozni „A magyarországi hivatalos földrajzi nevek megállapításáról és nyilvántartásáról” szóló 303/2007. (XI.14.) Korm. rendelet 5. § (7) bekezdés c) pontjára, mely kimondja, hogy *a közterületek elnevezésének lehetőleg a közvetlen környezet hagyományait, sajátosságait kell tükröznie, vagy a helyhez kötődő személyekkel kell kapcsolatosnak lennie.*

A hirdetmény közzétételének időpontja 2009. szeptember 15., mely időponttól számítva 30 napig a volt barackos területén lévő ingatlanokkal rendelkezni jogosultak tehetnek javaslatot az érintett területen lévő utak elnevezésére. Az elnevezés előtt álló utcákat a csatolt térkép mutatja be, egyelőre számmal jelölve.

Az elmúlt önkormányzati ciklusok során több javaslat érkezett Tapolca Város Önkormányzatához, hogy az egyes meglévő utcanevek elnevezése megváltoztatásra kerüljön. Ezen javaslatok a következő utcákat érintették. Kulich Gyula utca, Somogyi Béla utca, Zalka Máté utca, Kiss János utca, Kunffy Zsigmond utca, Mező Imre utca, Sallai Imre utca, Engels Frigyes utca, Mónus Illés utca, Ságvári Endre utca, Rózsa Ferenc utca és köz, Landler Jenő utca. Mivel ezen utcák elnevezésének esetleges megváltoztatás körültekintő, elkészítő munkát igényel – hisz abban az esetben, ha az önkormányzat az utcanevet megváltoztatja, az ott lakók okmányain ezt át kell vezetni – javaslom a Tisztelt Képviselő-testületnek, hogy bízta meg Tapolca Város Polgármesterét és Jegyzőjét, hogy az érdekképviseleti szervek bevonásával vizsgálja meg ezen utcák átnevezésének lehetőségét.

Kérem a Tisztelt Képviselő-testületet, hogy az előterjesztést megvitatni és a határozati javaslatot elfogadni szíveskedjenek.

HATÁROZATI JAVASLAT

I.

Tapolca Város Önkormányzata Képviselő-testülete a határozat mellékletében felsorolt neveket javasolja Tapolca város „Barackos városrészében” elnevezendő utcák nevéül, mely javaslathoz várja az érintett lakosság véleményét, a beérkezett javaslatokat megismerve a Képviselő-testület 2009. november 30-ig dönt a közterületek elnevezéséről.

Felhatalmazza Tapolca Város Jegyzőjét, hogy a határozat mellékletében felsorolt javasolt utcaneveket hirdetményben közzétegye.

Határidő: 2009. november 30.

Felelős: jegyző

II.

Tapolca Város Önkormányzata Képviselő-testülete felhatalmazza Tapolca Város Polgármesterét és Jegyzőjét, hogy Kulich Gyula utca, Somogyi Béla utca, Zalka Máté utca, Kiss János utca, Kunffy Zsigmond utca, Mező Imre utca, Sallai Imre utca, Engels Frigyes utca, Mónus Illés utca, Ságvári Endre utca, Rózsa Ferenc utca és köz, Landler Jenő utca átnevezésével kapcsolatban előkészítő munkát folytassa le, és 2009. december 31-ig arról a Képviselő-testületet tájékoztassa.

Határidő: 2009. december 31.

Felelős: polgármester, jegyző

Tapolca, 2009. szeptember 02.

Császár László sk.
polgármester

Dr. Imre László Tapolca város Jegyzője

T.Jegyző Úr!

Felkérésére, az u.n. „barackos” városrész utcánév adására a következő javaslatot adjuk.

Az u.n. „Keleti” városrész utcáinak elnevezése Berzsenyi, Kazinczy, Radnóti stb. adja, hogy a „barackos” utcái is irodalmi nagyságaink nevét kapják.

A Radnóti utca folytatásban: Kosztolányi Dezső utca, a 6-sz. út Gárdonyi Géza utca, és így a további utcanevek lehetnek.

Madách Imre
Bertha Bulcsu
Dsida Jenő
Sütő András
Tompa Mihály
Tamási Áron
Wass Albert
Tóth Árpád

Mikszáth Kálmán
Kós Károly
Keresztury Dezső
Tatai Sándor
Rab Zsuzsa
Tompa Mihály
Várnai Zseni
Szabó Magda

Polgármesteri Hivatal		
Községi Hivatal		
2009. AUG. 26		
Egyesület neve		
Szám:		
1585-2/2009		
Melléklet:	Ekódó:	EWszám:
	D=4-1	

A felsorolt nevekhez nem írtam a számozást, csupán az irodalomban elfoglalt helyek szerint kellene rangsorolni. Jó lenne, ha női név is szerepelne az elnevezett utcák között.

Kérem, a javaslatom további tárgyalásokra terjesztését.

Tapolca, 2009-08-25

Tisztelettel:

Orbán Tibor

TAPOLCAI VÁROSSZÉPÍTŐ EGYESÜLET

8 3 0 0 TAPOLCA, Batsányi János u. 1.

Mobil: 70/618-6315
Telefon: 87/412-408
Fax: 87/412-243
E-mail: vsze@vktapolca.hu

OTP Fiók, Tapolca 11748052-20510594
Adószám: 19254290-1-19
KSH szám: 19254290 7643-1-19

Tisztelt Képviselőtestület

A Tapolcai Városszépítő Egyesület az új utcanevekhez a következő javaslatot teszi.

A megadott térkép számozása alapján:

1. Diszeli út vagy Temető út
2. Galagonya
3. Vadrózsa
4. Berkenye
5. Kökőrcsin
6. Diófa
7. Keresztúry Dezső
8. Fűrge cselle vagy Csetri
9. Vadgesztenye
10. Olimpikonok utcája
11. Zákonyi Ferenc tér
12. Csipkebogyó
13. Páfrány u

Handwritten: 1585-1/609

2009 AUG. 26		
1585-1/609		

Szóba került még:

Winkler Károly u

Madarász u.

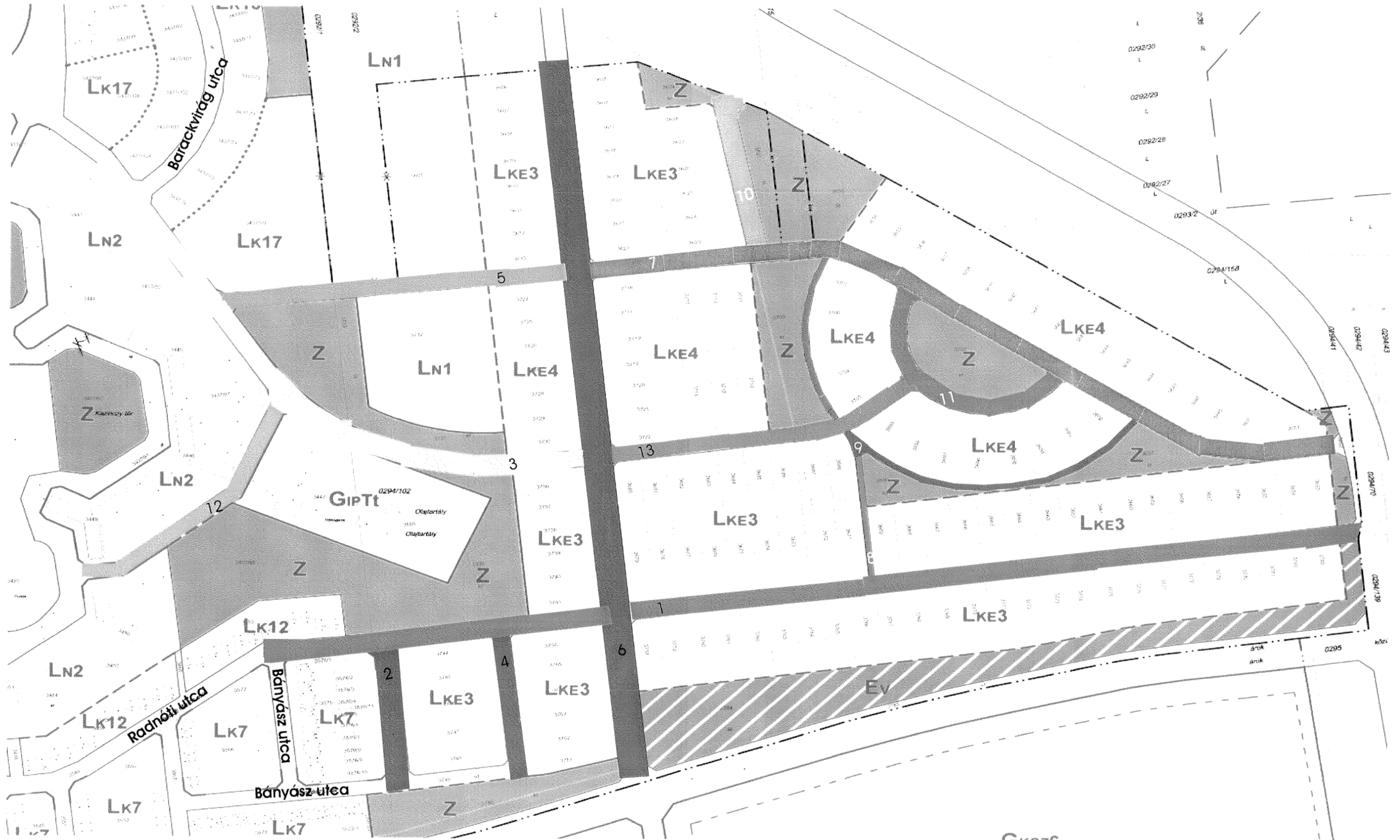
Napsugár u

Kikelet u.

Aranyeső u

Tisztelettel:

Dr. Zsiray Ferenc
Elnök

- meglévő utcák: sárga színűek, névvel
- új utcák: eltérő színűek, számozással

MADÁCH IMRE

Madách Imre a 13. századig tudta visszavezetni családját. Közvetlen őseit a II. András király korában élt Raduntól eredeztetni. Fiai (Madách de Oszlár, Tóbiás és Mike) mindannyian alapítottak családot, de ezek közül is a legjelentősebb a Madách-ág, melynek tagjai 1250-ben IV. Béla IV. Bélától kaptak adománylevelet, birtokot pedig Zólyom vármegyében. A Mádáchok 1430-tól bírták Sztregovát. Innen ered az úgynevezett sztregovai-ág, a költő felmenői, kiknek több tagja Nógrád vármegye szolgálatában állt, de volt köztük törökverő hős, kuruc főtiszt és költő (Madách Gáspár) is. A ifj. Madách Imre nagyapja, Madách Sándor (1756–1814) híres szabadkőműves, kora egyik legsikeresebb ügyvédje, a Martinovics-per 16 vádlottjának, köztük Batsányi János védője, de emellett Nógrád megye főügyészeként is tevékenykedett. Fia, id. Madách Imre (1781–1834), császári és királyi kamarásként visszavonultan gazdálkodott Alsósztrégován. Felesége, Majthényi Anna (1789–1885) öt gyermeket szült neki (Imre, Károly, Pál, Anna, Mária). Madách Imre Alsósztrégován született 1823-ban. Szülei Madách Imre és Majthényi Anna. Gyermekkorát szüleinek kastélyában töltötte külön nevelők (Kovács József, Osztermann Ernő) vezetésével. Félénk, magányos, törekeny alkat volt, élete végéig sokat betegeskedett. Tanulmányait magánúton végezte, vizsgáit a váci piarista gimnáziumban tette le 1829 és 1837 között. Közben elveszítette édesapját, ami annyira megviselte, hogy leginkább csak könyveiben lelta örömét: Wielanddal foglalkozott és az Abderiták szellemében írt kísérleteket. 1837 nyarán kéziratot indított négy évvel fiatalabb öccsével, Pállal, "Litteraturai Kevercs" címmel, melynek olvasói családtagjaik voltak. A hat nyelven (német nyelv | német, francia nyelv francia, szlovák nyelv | szlovák, angol nyelv | angol, latin nyelv latin, ógörög nyelv ógörög) tudó Madách 1837 őszén került a pesti egyetemre. Az első két szemeszterben bölcsészetet, majd a harmadiktól jogot hallgatott. Évfolyamtársai közé tartozott id. Andrassy Gyula | Andrassy Gyula és Lónyay Menyhért is. Figyelemmel kísérte a folyóiratokat, a kor legjelesebb magyar költőinek műveit olvasta, de még előfizetett az Athenaeum (folyóirat) Athenaeumra is. Megmegújuló betegségeinek ellenére diáktársaival együtt kéziratot (Mixtura) szerkesztett, vívás vívni, festészet, zongorázni tanult, részt vett az egyetemi ifjúság báljain, kirándulásain, színház- és koncertprogramjain, megismerkedett az Ifjú Magyarországgal, a radikális fiatalok csoportjával, és ezen kívül a faeszterga használatát is elsajátította. A szerelem sem hiányzott az életéből: beleszeretett diáktársának hűgába, a nála egy évvel fiatalabb Lónyay Etelkába, aki első verseinek ihletője, múzsája lett. Ezidőtájt jelentek meg első versei a Honművészen. Első verseskönyve, a 26 költeményt tartalmazó "Lantvirágok" anyja költségén – neki is ajánlva – jelent meg Pesten. A versek többsége Etelkához szólt. Még a nyáron – részben anyagi gondok, részben a személyzettel való folyamatos konfliktus miatt – felszámolták a Kálvin téri háztartást. Anyjával és testvéreivel visszautazott Nógrád vármegye és Madách Imre ettől kezdve magánúton folytatta és fejezte be egyetemi tanulmányait Bory László ügyvéd vezetése mellett. 1841 tavaszán Trencsénteplicen keresett gyógyulást, ahol megismerkedett Dacsó Lujzával, aki tüdőbaját kezelte ott. A szerelem rövid ideig lángolt közöttük, mivel Lujza 1843 tavaszán elhunyt. 1841 októberében és novemberében tette le ügyvédi vizsgáját a Pesti Egyetemen. A kötelező egyéves joggyakorlatot Sréter Jánosnál, majd annak halála (1842. március) után Fráter Pál oldalán töltötte le. 1834. január 3. meghalt édesapja id. Madách Imre. 1836 körül megismerte első szerelmét Cserny Máriát. 1837-ben öccsével, Madách Pállal közösen kéziratot szerkesztett "Litteraturai Kevercs" címen. 1837-től 1841-ig a Pesti Egyetemen tanult bölcsészetet, majd jogot. Részt vett a "Mixtura" című kézirat lap szerkesztésében. 1839-ben megismerkedett és beleszeretett évfolyamtársa, Lónyay Menyhért hűgába, Lónyay Etelkába, akihez rengeteg verset írt. Ezekből 1840 nyarán megjelent első kötete, a "Lant-virágok". 1841-től joggyakornok volt Balassagyarmaton. Ugyanebben az évben írta meg "Nápolyi Endre" című drámáját. 1842. január 16-ától tiszteletbeli aljegyzőként dolgozott. Ebben az évben írta "Duló Zebedeus kalandjai" című elbeszélését, illetve a "Jó név s erény" című drámatörredékét, valamint a "Művészeti emlékezés" című munkáját és befejezte "Csák végnapjai" című drámáját. Ez év december 19-én megkapta ügyvédi oklevelét. 1843 elején írta "Férfi és nő" című drámáját, amelyet 1843 márciusában benyújtott a Magyar Tudományos Akadémia drámapályázatára, de nem nyert díjat. 1845. július 20-án feleségül vette Fráter Erzsébetet. 1846. augusztus 31-én megszületett fia, Imre, aki még aznap meghalt. 1848. január 1-jén megszületett fia, Madách Aladár. Augusztusban Madách Imrét nemzetőrök szervezésével bízzák meg. 1849 júliusában az orosz csapatokkal szembeni általános népfelkelésre szólította fel környéke lakosságát. Még ugyanebben az évben meghalt öccse, Pál, tüdőgyulladásban.

Művei: Az ember tragédiája

1851. június 7-én megszületett lánya, Jolán. 1852-ben a halálra ítélt Rákóczy János szabadságharcos rejtegetése miatt Madách Imrét letartóztatták. A börtönben megírta "Az ember tragédiája" első változatát "Lucifer" címen. 1853. április 2-án megszületett lánya, Anna Borbála. Augusztusában szabadlábra helyezték. A következő év július 25-én elvált feleségétől. 1856 és 1857 között megírta "Az ember tragédiája" második változatát. 1859. február 17. és 1860. március 26. között készítette "Az ember tragédiája" egyetlen fennmaradt változatát. 1861-ben választási „hadjárat”-ot folytatott. Röplapjának központi gondolata a francia forradalom eredeti jelszava: „Szabadság, egyenlőség, testvériség”. Márciusban országgyűlési képviselő lett. 1862. január 30-án megválasztották a Kisfaludy Társaság tagjává. 1863. január 13-án megválasztották a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagjának. 1864] elején írta "Tündéralom" címen utolsó, befejezetlenül maradt művét. Október 5-én szívelégtelenségben elhunyt.

BERTHA BULCSU

Nagykanizsán született 1935. május 9-én. Édesapja tanító volt, édesanyja öt és két kisebb testvérét nevelte. Gyermek- és diákeveit Zalalahápon, Tapolcán, Nemeskeresztúron és Balatongyörökön töltötte. Keszthelyen érettségizett 1953-ban. Politikai okokból nem tanulhatott tovább. A Balaton mellett, Zala megyében, Dunapentelén volt segédmunkás. 1956 őszétől Pécsen először fémnyomó munkásként, majd rövid ideig könyvtárosként dolgozott. 1960–63-ban az *Esti Pécsi Napló* kulturális rovatvezetője, 1963–67-ben a *Dunántúli Napló* főmunkatársa. Közben elvégezte a MÚOSZ Újságíró Iskoláját. 1956 előtt kezdett publikálni, első novelláskönyve 1962-ben jelent meg. Első felesége Nemes Teréz (1956 és 1961 között), egy fiúgyermekük született. Második felesége 1966-tól Nagy Franciska újságíró és író, egy leánygyermekük született. 1967-ben Budapestre költözött. Szabadúszó író, 1971–74-ben az *Új Írás* szerkesztője, majd főszerkesztő-helyettese, 1976–94-ben az *Élet és Irodalom* főmunkatársa, 1993-tól a *Lyukasóra* szerkesztőbizottsági tagja. 1976-ban rövid ideig a Magyar Írószövetség titkára. Tagja volt a Magyar Művészeti Akadémiának. Életében összesen 26 könyve jelent meg: elbeszélések, regények, tárcák, publicisztikák, karcolatok, interjú-portrék és szociográfia. Több könyvét idegen nyelven is kiadták. A *Fürdőigazgató* című drámáját a Miskolci Nemzeti Színház mutatta be 1977-ben. Művei alapján három film forgatókönyvét készítette el: *Harlekin és szerelmese* (rendező: Fehér Imre), *Tűzgömbök* (rendező: Fehér Imre), *A kenguru* (rendező: Zsombolyai János). Tizenkét tévéjátékot írt. Súlyos betegségben hunyt el 1997. január 19-én.

Fontosabb díjak, elismerések: 1966, 1971, 1975 – József Attila-díj, 1978 – SZOT-díj, 1981 – Budapest Főváros Művészeti Díja, 1986 – Gábor Andor-díj, 1991 – Füst Milán-díj, 1992 – Táncsics Mihály-díj, 1995 – a Magyar Köztársasági Érdemrend tisztikeresztje, 1997 – Alternatív Kossuth-díj (posztumusz)

DSIDA JENŐ

Szatmár, 1907. máj. 17. – Kolozsvár, 1938. jún. 7.): romániai magyar költő. Kolozsvárott jogot tanult. Ügyvédi irodában dolgozott Szatmárban és Kolozsvárott. 1927–37-ben szerk. a *Pásztortűz* c. folyóiratot, 1935-től a kolozsvári Keleti Újságot: Titkára volt a Pen Club romániai m. szakosztályának. Szívbaja fiatalon sírba vitte. Az erdélyi m. irodalom egyik legígéretesebb tehetsége volt. – *M. Leselkedő magány* (Kolozsvár, 1928); *Magyar Karaván Itálián keresztül* (útirajz, Nagyvárad, 1933); *Nagycsütörtök* (Kolozsvár, 1933); *Angyalok citeráján* (Kolozsvár, 1938); *Válogatott versek* (Rónay György bevezető tanulmányával, Bp., 1944); *Tóparti könyörgés* (válogatott versek és műfordítások, Áprily Lajos bevezető tanulmányával, Bp., 1958); *Arany és kék szavakkal* (versválogatás, Bp., 1965). – *Irod. Lengyel Dénes: Angyalok citeráján* (Magyarok, 1946. 6. sz.); *Rónai Mihály András: Költő emlékezete. D. J. születésének 60. évfordulóján* (Népszabadság, 1967. 114. sz.).

SÜTŐ ANDRÁS

1927. június 17-én született Romániában, a mezőszéki Pusztakamaráson (Cămărașu). Szülei: Sütő András, Székely Berta. 1940 őszétől a nagy hagyományú nagyenyedi Református Kollégium diákja. 1945 januárjában beiratkozik a kolozsvári Református Gimnáziumba, s még ugyanabban az esztendőben, 18 éves korában, a *Világosság* közli első írását, *Levél egy román barátomhoz* címmel. 1948–49-ben a kolozsvári Szentgyörgyi István Színművészeti Főiskola rendező szakos hallgatója. Rövid ideig a bukaresti *Ifjú Munkás* munkatársa. 1945–47-ben internátusa, szellemi otthona a népi írók kultuszát valló Móricz Zsigmond Kollégium. Tanulmányait megszakítva lapszerkesztést vállal: 1949-től a *Falvak Népe* című hetilap főszerkesztője. 1951-ben – a szerkesztőség áthelyezésével – Bukarestbe költözik. Szüleit kuláklisra téve üldözik: tiltakozásul lemond a főszerkesztői posztról. Lemondását nem fogadják el, szüleit azonban rehabilitálják. Az „osztályharc fokozásával” járó sajtókövetelmények miatt 1953-ban újból lemond, elfogadják: a továbbiakban lapjának kulturális rovatában dolgozik. Hajdu Győző meghívására az *Igaz Szó* című irodalmi havilap munkatársaként 1954 elején Marosvásárhelyre költözik. A város volt haláláig otthona. Írói indulásának zengéit 1948-tól az *Utunk* közli Kolozsvárott: első megjelent novellája a *Hajnali győzelem* (*Utunk*, 1948/22). 1950-ben jelenik meg (Hajdu Zoltánnal közösen) első drámája, a *Mezítlábas menyasszony*. Első novelláskötete az *Emberek indulnak* (1953), elbeszéléseinek, karcolatainak második gyűjteménye az *Egy pakli dohány* (1954). Kritikai szellemű, *Félrejáró Salamon* (1955) című elbeszélése alapján film készül Turcu György rendezésében: a művet, bukaresti bemutatója után – ellenséges produkciónak titulálva – betiltják (1956). 1958-ban képeslap elindítására kap megbízatást: a *Művészet*, illetve 1959-től az *Új Élet* főszerkesztője 1989 júniusában történt lemondásáig. Több színpadi játékot ír az ötvenes-hatvanas évek fordulóján: *Fecskeszárnyú szemöldök* (1958); *Szerelmem, ne siess!* (1961), s a kettőből ötvözött *Tékozló szerelmem* (1962). A hatvanas évek második felétől képviselő: Olaszországban, Iránban, az NDK-ban jár parlamenti, illetve írói küldöttségek tagjaként. 1967: a *Pompás Gedeon* bemutatója Marosvásárhelyt Harag György rendezésében. A nagysikerűnek induló előadás-sorozat elején a darabot betiltják. 1972-ben nyugat-európai, 1973-ban újvidéki, továbbá amerikai és kanadai irodalmi körúton jár. Úti élményeiről jelentős esszék íródnak (*Perzsák, Az angyalvár kulcsai, Fekete rózsák – Auschwitz és Az utolsó köntös – Weimar*). A hatvanas évek gyér terméséből említendő néhány vidám, poétikus egyfelvonásos: a *Fügedes-szatírák*, a későbbi *Vidám sirató egy bolyongó porszemért* (1976) színpadi ösmozzanatai, vagy drámai szövetű elbeszélése, a *Zászlós Demeter ajándék élete*.

1970-ben jelenik meg *Anyám könnyű álmot ígér* című naplőregénye a bukaresti Kriterion Kiadónál. Számos idegen nyelvre is lefordítva évtizedek óta ér meg új s új kiadást. Úti élményeiről készült esszéit teszi közzé *Rigó és apostol* (1970), *Istenek és falovacskák* (1973) című kötetekben. 1974-ben adja közre a Kleist-elbeszélés nyomán írt *Egy lócsiszár virágvasárnapja* című drámáját, s a drámát újabbak követik az évtized végéig: *Csillag a máglyán, Káin és Ábel, A szuzai menyegző*. A tetralógiaként is értelmezett sorozat első darabjának ősbemutatóját a kaposvári színházban tartották Zsámbéki Gábor rendezésében (1974). Kolozsvárott Harag György indított sorozatot a kaposvárihoz hasonló, évekgig tartó közönségsikerrel. A szerző és rendező alkotói-baráti együttműködését Harag György korai halála szakította meg (1985). A sepsiszentgyörgyi színház, Veress Dániel kezdeményezésére, teljességre törekvő sorozatban adja elő műveit. *A szuzai menyegző* előadását Marosvásárhelyt már nem engedélyezik (1980). *Engedjétek hozzám jönni a szavakat* (1977) című könyve a magyar nyelv szakrális erejét és szépségét idézi meg. Hegedüs László fordításában románul is megjelenik a mű – vesztére. Második kiadását a cenzúra már nem engedélyezi.

Az erdélyi magyarság egyenjogúsági érdekeinek jobb védelmi reményével a hetvenes-nyolcvanas években országos képviselői testületek tagjaként áll ki szóban és írásban a teljes anyanyelvi oktatás, a nyelvhasználati jogok mellett, s írja memorandumait, tiltakozásait, közli írásait külföldön is a nemzetiségi jogfosztások ellen. Király Károllyal való együttműködésében Illyés Gyula is aktív támogatója. Elszigetelésének folyamatában új színdarabjainak előadását megtiltják, könyveit a cenzúra nem engedélyezi. A diktatúra éveiben utolsó, Romániában megjelent kötete az *Évek – hazajáró lelkek* (1980). Ezután – a törvényes tiltással dacolva – minden munkáját Magyarországon jelenteti meg, új színdarabjait is ott játsszák. Sok éves együttműködése a Nemzeti Színházzal; politikai kiáltványainak rádiós megszólaltatásában (is) Sinkovits Imrével; a politikai vihart kavarázó *Advent a Hargitán* című színmű bemutatása 1986. január 2-án valósággal közéleti fordulatot jelentett a határokon túli magyarsággal kapcsolatos budapesti politikában. A román hatóságok tiltakozása ellenére bemutatott *Advent...* 1997-ig szerepelt folyamatosan a színház repertoárjában, eljutott számos határon túli magyar városba, Bécsbe, Párizsba, s a Nemzetiben 285 előadást ért meg. Az *Álomkommandó* 1987-es gyulai, majd vígszínházi s Aachenben tartott bemutatója, a hitleri holocaustot és a neofasizmus romániai árnyait is felidéző dráma csak fokozta a szerző elleni indulatokat Bukarestben. Lakásán, munkahelyén, sikaszói hétvégi házában lehallgató készülékeket helyeznek el. Két gyermeke családotul hányódik: orvos fia és menyé moldvai és érchegységi munkahelyeken, pszichológus lánya diplomával gyári munkásként: végül Magyarországra távoznak. Konfliktusainak szaporodtával 1989 júniusában lemond főszerkesztői megbízatásáról; lakását belügyiek figyelik, vendégeit igazoltatják, a Kossuth rádióban Sinkovits Imre által beolvasott – az erdélyi magyar jogfosztottságot föltáró – írásai miatt a szeku tisztjei nyíltan fenyegetik, névtelen telefonálók halálát ígérik.

1989 decemberében, a diktatúra elleni felkelés idején népes küldöttség megy érte, kéri, szóljon a város főterén. 1990. február 10-én a marosvásárhelyi százezres, könyves-gyertyás tüntetés toborzója és szónoka. Március 19-én a Hodákról és Libánfalváról beszállított, felhergelt és leitatott csöcselék életveszélyesen megsebesíti, elveszíti fél szeme világát. Budapesten ápolják, majd Amerikában kezelik. 1990 novemberében Strasbourgban Catherine Lalumière-rel, az Európa Tanács főtítkárával találkozik, és beszámol neki a marosvásárhelyi eseményekről. Több nyílt levélben követeli az ártatlanul bebörtönzött magyarok szabadon bocsátását. Az 1990-es évek első felében a Magyarok Világszövetségének tiszteletbeli elnöke és a Nemzetközi Transsylvania Alapítvány elnöke. Ekkortájt rendezti sajtó alá naplőjegyzeteit, s azok *Szemet szóért*, illetve *Heródes napjai* címmel 1993-ban, illetve 1994-ben a debreceni Csokonai Kiadónál jelennek meg. 1993-ban megírja *Az ugató madár* című drámáját, majd a *Balkáni gerlét*, mely a Nemzeti Színház drámapályázatának megosztott első díját nyerte el, s 1998 októberében mutatták be. E darab végleges változata a szerző kísérőtanulmányával az 1999-es könyvnapon jelenik meg. A síkszeredai Neptun Könyvkiadó 2001-ben *Száműzött könyvek* sorozatcímmel elindítja azoknak a Sütő-könyveknek a kiadását, amelyek az 1989-es romániai rendszerváltás előtt csak Magyarországon jelenhettek meg. 2005 januárjától a Bukarestből Marosvásárhelyre került *A Hét* című hetilapban – főképpen Stefano Bottoni cikke nyomán – az „értelmiség hatalma, a hatalom értelmisége” alap gondolatú, a romániai ötvenes évek kisebbségi értelmiségi viszonyait górcső alá helyező, „múltfeltáró” szándék jegyében valóságos publicisztikai hadjárat indul ellene. A sokszor páratlanul nemtelen hangú-stílusú vita, melyet akár generációs csatának is nevezhetnénk a vitát kiobbantók és generálók jobbára fiatal kora okán, fél éven át több tucat vitacikket szült pro és kontra, s 2005 nyarán a múltfeltárás érdemleges eredménye nélkül hal el. Monográfiát írt róla Görömbei András (1986), Bertha Zoltán (1995), Ablonczy László (*Nehéz álmok – Sütő András 70 éve*, 1997; második, bővített kiadás: *Sütő András 75 éve* alcímmel, 2002), Péter Orsolya (*Csillagok a máglyán*, 1997) és Lázok János (*Sütő András drámatrilógiája*, 1997). Lázok János elkészítette életművének bibliográfiáját is (1997). Az Osztrák P.E.N. Club dísztagja volt (1990), a Magyar Örökség diploma tulajdonosa (1996). Hosszú betegség után, 2006. szeptember 30-án éjjel Budapesten hunyt el. Temetése október 7-én Marosvásárhelyen volt. Koporsója előtt reggel 8 órától róhatták le kegyeletüket tisztelői, barátai a Vártemplomban. Délután 2 órakor kezdődött a gyászszertartás, melyen Csiha Kálmán, az Erdélyi Református Egyházkerület volt püspöke, Sütő András jó barátja mondott gyászbeszédet. Az írótól Markó Béla, az RMDSZ elnöke, író-társ, Csoóri Sándor költő, Mircea Dinescu román író, Gálfalvi Zsolt, a Romániai Magyar P.E.N. Klub elnöke, Görömbei András debreceni irodalomtörténész, Kalász Márton, a Magyar Írószövetség elnöke búcsúzott. A budapesti – volt – Nemzeti Színház művészei nevében Kubik Anna színművésznő, a marosvásárhelyi színház Tompa Miklós Társulata nevében pedig Györffy András emlékezett és emlékeztetett a drámaíró Sütő Andrára. Akit a református

temetőben, a Bolyaiak sírjának közelében helyeztek végső nyugalomra. A sírnál, melynek kopjafáját a háromszéki Balázs Antal készítette, Kató Béla, az Erdélyi Református Egyházkerület főjegyzője búcsúztatta Sütő Andrást. Koporsójára pusztakamarási és sikaszói földet is szórtak: keveredve a marosvásárhelyi temető földjével, legyen végső pihenőhelye a romániai és az egyetemes magyar irodalom egyik legnagyobb alakjának.

Fontosabb díjak, elismerések: 1951 – Állami-díj, 1953 – Állami-díj (harmadik fokozat), 1978 – Füst Milán-jutalom, 1979 – Herder-díj (Bécs), 1990 – Bethlen-díj, 1992 – Kossuth-díj, 1995 – Kisebbségéért-díj, 1997 – a Magyar Köztársasági Érdemrend, özépkeresztje, 1997 – a Magyarország Hírnevéért-díj, 2002 – Hazám-díj, 2005 – a Magyar Köztársasági Érdemrend nagykeresztje, polgári tagozat)

TOMPA MIHÁLY

A költői triász (Petőfi-Arany-Tompa) elfeledett tagja. 1817-ben Rimaszombaton született. Anyja korai halála után 1821-ben Igricibe került apai nagyapjához. (Apja Miskolcra költözött, újra nősült és nem törődött fiával.) A falusi iskolát befejező gyereket a rektor tanította latinra, és felfigyelve a diák jó eszére segített neki Sárospatakon szolgadiákként továbbtanulni. 1837-ben két évig Sárbogárdon segédtanító volt Tompa, majd visszatért Sárospatakra. Ekkor műveit már az Atheneum is közli, Vörösmarty is bíztatja. 44-ben Eperjesen lett nevelő, itt került kapcsolatba Petőfivel. Egy év múlva Pestre költözött, és 46-ban kiadta a Népregék és népmondák című művét, mellyel nagy népszerűsége tett szert. Még ebben az évben Bejtén lelkészi hivatalt vállalt, itt látogatta meg 1847-ben Petőfi Sándor. A szabadságharc ideje alatt tábori lelkész volt. Szoros barátságot kötött Arany Jánossal, akivel élete végéig leveleztek. 1849-ben Keleméren kap lelkészi állást. Itt veszi feleségül Soldos Emiliát, ekkor írja legismertebb versét: A gólyához. (A szabadságharc utáni időszakot leghívebben megjelenítő vers állítólag susai látogatása alkalmával keletkezett.) 1851-től haláláig, 1868-ig Hanván lelkész. Egyre romló egészsége és felesége halála nem sok örömet hagyott számára. Ezek közé tartozott Arany barátsága, akivel 1855-ben egy látogatás alkalmával együtt járták be a megye tájait. Megfordultak a kirándulás alkalmával Miskolcon, Aggteleken, Sajószentpéteren, Sárospatakon, Szerencsen és Széchalmon is.

TAMÁSI ÁRON

„Van nekem egy falum. Némelykor, ha lelkemmel burkolom magam körül, úgy tetszik, mintha én építettem volna őt, mikor még Isten szándékában laktam. Máskor meg szülőmnek érzem, aki egy csillagos estén, szomorú-mókás mese után fogant engem” – írja egy vallomásában Tamási Áron. Az anyaváros Székelyudvarhely szomszédságában, Farkaslakán 1897. szeptember 20-án a szilaj Tamási Dénes és a mosolygós arcú Fancsali Márta gyermekeként látta meg a napvilágot. Tizenhárom esztendő korában a bal tenyere súlyosan megsebesült, és mint mezei munkára alkalmatlan gyerek kezdhette meg iskoláit Székelyudvarhelyen, majd világháborús katonáskodása után Kolozsváron. Rövid amerikai tartózkodása (1923–25) alatt – a távolban és idegenben – talált rá költői-írói világára, mely egész életművét átszövi. „Megmozdult benne a székely lélek egész folklorisztikus mélysége, a magával hozott és gyermekkorában befogadott hagyomány, a székely humor, kedély, észjárás, a szavak fűzésének s a mondatok építésének esztétikai kedve, legfőképpen pedig népének emberi tartása” – jellemzi Tamási munkásságát Féja Géza, a barát és az első monográfia írója. A *Bajszerző nagyvilág* (1926) című társadalomrajz, a *Szűzmáriás királyfi* (1928) és a *Czímeresek* (1931) című regényeivel egy időben írta első, klasszikus novelláit. Életművének egyik csúcspontjára 1933–34-ben jutott, mikor megjelent *Ábel-trilógiája*, máig legnépszerűbb regénye. Drámaírói pályája is ez idő tájt bontakozott ki. Görög klasszikusoktól tanulta, a XX. század avantgárd áramlatait is átszűrve magán, 1932-ben írta „székely népi játékát”, az *Énekes madár* című színművet, melyet a kolozsvári bemutató után a budapesti Nemzeti Színház is műsorára tűzött. A népi mesejáték után új drámával, más formai megoldásokkal és mondanivalóval lepté meg közönségét: a *Tündöklő Jeromos* (1936) az író emberi tartásának, humorának, költői bravúrájának is példája. A háború előtt még két színműve került színpadra: a *Vitéz lélek* (1941) és a *Csalóka szívárvány* (1942), új lehetőségeket mutatva fel a magyar drámairodalomban. A föld és az ég, az ember és a természet misztikus egységéről tervezett regénytrilógiából a *Jégtörő Mátyás* (1935) és a *Ragyog egy csillag* (1939) jelent meg. Tamási Áron ekkor már nemcsak az erdélyi, hanem az egyetemes magyar irodalom elismert és népszerű alkotója. 1939-ben adta ki *Szülőföldem* című művét, mely az Amerikából a falujába hazautazó író vallomása. Ez a könyv nemcsak a szülőföld szeretetéről, hanem a kisebbségi sorban élőkkel való sorsvállalásról is szól. A művet a háború után elhallgatták, második, hasonló kiadása csak 1986-ban Baselban jelenhetett meg. A háború utáni kultúrpolitika igyekezett elfeledtetni Tamási Áron publicisztikai munkásságát és közéleti tevékenységét is. Tamási 1926-ban az Erdélyi Helikon alapító tagja. Előbb az *Újság*, majd az *Ellenzék* munkatársaként, 1933-tól a *Brassói Lapok* Tiszta beszéd című sorozatának írójaként az erdélyi kisebbségi állapotok szociografikus bemutatására törekedett. Politikai felfogása a népi írókéhez állt közel, és az erdélyi történelmi sajátosságok alapján a kisebbségi sors fénytörésében nézte a szociális kérdéseket. A Vásárhelyi Találkozó (1937) szervezésében és írásos dokumentumainak elkészítésében meghatározó részt vállalt. Addigi publicisztikai írásait a *Virrasztás* (1943) című kötetben gyűjtette össze. A II. világháború Budapestre sodorta. A Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja (1934-től), 1945–47 között

az országgyűlés tiszteletbeli képviselője, 1948-ban kiszorult az irodalmi életből. Teljesen háttérbe állították. Az enyhülés kezdetét a Nagy Imre-kormánytól kapott Kossuth-díj (1954) jelzi. Megjelent négy éve kiadásra váró önéletrajzi műve, a *Bölcső és Bagoly* és történelmi regénye, a *Hazai tükör*. Tizenegy év távollét után először 1956 augusztusában látogathatott haza szülőföldjére. A forradalom első napjaiban nyilatkozata (*Magyar fohász*) hangzott el a rádióban, december 28-án pedig az Írószövetség taggyűlésén a magyar írók elvi nyilatkozataként felolvasta *Gond és hitvallás* című írását. 1957–58-ban többször tanúnak idézték, vallatták. Két dráma, a *Hegyi patak* (1957) és a *Boldog nyárfalevél* (1960), valamint *Szirom és Boly* (1960) című, a Bukovinából áttelepített székelyek sorsáról szóló regénye készült el az utolsó években. Életműsorozata az olvasók szeretete és érdeklődése közepette nagy példányszámban jelent meg az 1960-as években. Halála előtt utolsó feleségének diktálta önéletrajzi remekét: „Ágotámnak, kedves madaramnak, szívből ajánlom ezt a *Vadrózsa ága* című könyvemet, melyet neki mondtam tollba, Áron, 1966. április 19.” A művet nem tudta befejezni, május 26-án érte a halál. Testét, kívánságára Farkaslakán, a templom mögötti két cserefa között helyezték örök nyugalomra. Budapesten a XII. kerületi Alkotás utcában elhelyezett emléktáblán arra a magyar íróra emlékszik felirat, „akit Erdély adott a magyar irodalomnak”.

Fontosabb díjak, elismerések: 1929, 1930, 1933, 1943 – Baumgarten-díj, 1940 – Corvin-koszorú, 1954 – Kossuth-díj

WASS ALBERT

A Wass család eredete az Árpád-korig vezethető vissza, és egyike Erdély legrégebb nemesi családjainak. A család 1744-ben, Mária Teréziától kapott grófi címet. Nagyapja, Wass Béla országgyűlési képviselő majd Szolnok-Doboka vármegye főispánja. Apja Wass Endre (1886–1975), anyja losonci báró Bánffy Ilona (1883–1960) volt. A Kolozsvár melletti Válaszúton, a Bánffy-kastélyban született. Szülei korán elváltak, így leginkább nagyapja, Wass Béla jelentette a biztos pontot gyermekkorában. Középiskolai tanulmányait Kolozsvárott a Farkas utcai Református Kollégiumban végezte. 1926-ban érettségizett. Debrecenben, a Gazdasági Akadémián folytatta tanulmányait, és szerzett erdészeti diplomát. A németországi Hohenheimben és Párizsban, a Sorbonne-on tovább tanult, és újabb erdőmérnöki, és vadgazdasági diplomákat szerzett. Erdélybe apja betegsége miatt 1932-ben tért vissza, egy ideig azonban nem tudott még a családi ügyekkel foglalkozni, mert a román hadseregben a kötelező sorkatonai szolgálati idejét töltötte. Első felesége unokatestvére, Wass Ilona lánya, báró Siemers Éva (1914–1991) lett. „Családi nyomásra 1935-ben feleségül vettem unokahúgomat, a hamburgi Siemers Évát. Így sikerült csak megóvnunk a családi birtokot a csődbejutástól.” Hat gyermek (Vid, Csaba, Huba, Miklós, Géza, Endre) apja, akik közül Csaba hároméves korában meghalt. Wass Huba jelentős karriert futott be az amerikai hadseregben. Dandártábornoki rangot ért el, és részt vett egyebek között az 1991-es Sivatagi vihar hadművelet harcászati terveinek kidolgozásában. Nagyapja, Wass Béla (1853–1936) halála után átvette az egyházi tisztségét, így az erdélyi magyar református egyház kerületének főgondnoka lett. A második bécsi döntés (1940. augusztus 30.) alapján Erdély északi része visszakerült Magyarországhoz. A következő év elején Wass Albertet a magyar Mezőgazdasági Minisztérium erdészfelügyelőnek nevezte ki Dés településre. Két hónappal később pedig a kolozsvári "Ellenzék (napilap" című lap irodalmi szerkesztője lett. Mint tartalékos tiszthelyettes 1942 májusától három hónapos katonai kiképzésen vett részt, melynek végeztével a Magyar Királyi Lovasság zászlósi rangját kapta meg. A következő év márciusában a lap főszerkesztőjét behívták a hadseregbe, Wass megbízott helyettes lett. Wass Albert saját életrajzában meséli el, hogy alig három hónap után „két német a Gestapótól behatolt a szerkesztőségbe, felmutatva a parancsot, hogy a német hadsereg megbízásából »felügyelniük« kell a lapot, egyszerűen kísértáltam az irodámból, és felmentem a hegyekbe. Két hét múlva édesapám régi barátja, Veress Lajos tábornok üzent, hogy a németek keresnek engem. Hogy elkerülje a kellemetlenségeket, Veress tábornok, aki az Erdélyben állomásozó magyar hadsereg parancsnoka volt, egyenruhát adott nekem, s mint alhadnagyot Ukrajnába küldött a 9. Magyar Királyi Lovassággal, ahonnan csak karácsonykor tértem vissza.” Ezt a feladatot olyan jól látta el, hogy kétszer is megkapta a [vaskeresztet. Wass különböző beosztásokat látott el a hadseregben, majd 1944 áprilisától Veress Lajos tábornok szárnysegédje lett. A háború vége felé közeledvén a szovjet csapatok (majd később a románok is) egyre beljebb nyomultak. 1944 decemberében mutatták volna be egy drámáját a Nemzeti Színházban, de a bemutató az ostrom miatt elmaradt. A II. világháború utolsó szakaszát katonatisztként élte át. Nem várta meg Észak-Erdély újbóli román elfoglalását, 1945 húsvétján lépte át a nyugati határt, az emigrációt választotta. Először Sopronba utazott, majd [1952-ig Németországban élt, Bleichbachban, később Hamburgban. Onnan négy fiával, [1951. szeptember 21-én az amerikai hatóságok megfelelő vizsgálatainak lefolyása után (egészségügyi, illetve hatósági vizsgálatok) az Egyesült Államokba utazott, ahol nyugdíjaztatásáig, a floridai egyetem nyelvi laborjában tevékenykedett. Feleségét tüdőbaja miatt nem engedték beutazni az Államokba, ő Endre fiával Németországban maradt, később el is váltak. A román Néptörvényszék 1946 tavaszán Wass Albertet távollétében halálra ítélte háborús bűnökért és gyilkosságért. Azzal vádolták, hogy 1940-ben az Észak-Erdélybe bevonuló magyar csapatoknak parancsba adta egy ortodox pap családjának és néhány románnak, a helyi zsidó kereskedőnek és családjának, valamint az ortodox román pópának és annak magyar szolgálójának a kivégzését. A román hatóságok többször is kérték kiadatását,[1979-ben az USA Igazságügyi Minisztériuma többszöri átvizsgálás után, nem kellő megalapozottságára hivatkozva elutasította a kérelmet. Ez történt akkor is, amikor a Wiesenthal alapítvány tett

feljelentést ellene, mivel azok között az emberek között, akiknek kivégzésére állítólag parancsot adott, két zsidó is volt. Az USA az ügy átvizsgálása után ejtette a vádakát. Wass Albert többször is azt állította, hogy a román kommunista állam titkosrendőrsége, a Securitate merényletek sorozatával igyekezett őt megölni – ezt azonban nem sikerült bizonyítania. Wass Albert 1952-ben újránősült, a skót származású Elisabeth McClaint (1906–1987) vette feleségül. Az Egyesült Államokban töltött emigrációja során a Floridai-félsziget közepén elhelyezkedő Ocala Nemzeti Park területén lakott haláláig (egyes híradások szerint öngyilkos lett). Ténylegesen (bár ez nem bizonyított) saját vadászpuskájával végzett magával: szájába vette a puska csövét, s elsütötte a fegyvert. Astorban (Florida) halt meg 1998-ban. Nehéz anyagi helyzetbe került, mert szélhámósok kiforgatták a vagyonából (ami leginkább temérdek könyvének szerzői joga volt). Végso kívánsága teljesült azzal, hogy hamvai Erdélyben, az egykori Kemény-kastély kertjében, Kemény János írómellett nyugszanak.

A magyar sajtóban évekig tartotta magát az a vélekedés, hogy Wass Albert magyar állampolgárságát, többszöri kérvényezése ellenére, haláláig sem kapta vissza, s állampolgársági kérelmét a magyar állam rendre elutasította, arra hivatkozva, hogy a párizsi békeszerződés szerint újra automatikusan román állampolgár lett.

2007-ben Simicskó István KDNP-s és Babák Mihály fideszes képviselő arra kérte Sólyom László köztársasági elnököt, hogy adjon posztumusz állampolgárságot Wass Albertnek. Az elnöktől azt a választ kapták, hogy ez több okból nem lehetséges, amelyek közül a legfontosabb, hogy Wass 1997-ben már megkapta a magyar állampolgárságot - az író magyar állampolgárként halt meg.

TÓTH ÁRPÁD

1886. április 14-én született Aradon. Édesapja Tóth András kőfaragó mester volt, édesanyja Molnár Eszter, egy aradi ács-segéd leánya. 1889-ben a család Debrecenbe költözött. Gyermekkorát itt töltötte. Nem fejezte be tanulmányait, újságíró lett. Betegeskedő és visszahúzódo volt egész életében. 1905-1909 között a budapesti egyetemen magyar-francia szakos bölcsész. 1908-tól a Nyugat folyóirat munkatársa, mely közölte a verseit. Súlyos anyagi gondokkal küszködött, melynek eredményeként 1909-ben abbahagyta tanulmányait. Visszaköltözött Debrecenbe, s októbertől a Debreceni Független Újság színikritikusa lett. 1911-ben a Debreceni Nagy Újság munkatársa. 1913-ban ismét anyagi nehézségei voltak, Budapestre ment, ahol házitanítói állást vállalt. 1915-1916-ban többször felkereste a tátrai hegyvidéket, tüdőbaját gyógyítani. 1917-től Hatvany Lajos újságának, az Esztendőnek volt segédszerkesztője. Feleségül vette Lichtmann Annát. 1918-ban a Vörösmarty Akadémia titkárává választották. 1920-ban született lánya, Eszter († 2001). 1921-ben az Est munkatársa lett. 1928. november 7-én, mindössze 42 évesen hunyt el Budapesten. Korai halálát tüdőbetegsége okozta. A Farkasréti temetőben helyezték örök nyugalomra. Búcsúztatóján Babits Mihály tartott beszédet.

MIKSZÁTH KÁLMÁN

Mikszáth Kálmán 1847. január 16-án született Szklabonyán, egy Nógrád megyei kisközségben. Az író jómódú családban született, apja Mikszáth János mészáros és kocsmáros, anyja Veress Mária. Testvérei közül Mari húgát 17 éves korában ragadta el a halál. Valószínűleg házitanító foglalkozott vele, de egyesek azt gyanítják, hogy a Balassagyarmatra járt elemi iskolába. Rimaszombaton végezte a gimnázium hat osztályát, 1857-1863 között. Az első két év igen keserves lehetett a gyenge szellemi útravalóval elbocsátott fiúnak. 1863 őszén iratkozott be a selmeci gimnáziumba, de csak 1864-1866-ban fejezte be középiskolai tanulmányait. A hetedik gimnáziumban megbukott s egy évet mulasztott. A tanulásban nem volt túlságosan szorgalmas, de falta a betűt, sokat olvasott. *Tavaszi rügyek* c. kötetében megírja, hogy vidám éveket töltött ott, csínyeket eszeltek ki a tanárok megréflálására, verekedtek az inasokkal stb. A középiskola utáni éveket Mikszáth ifjúkori leveleiből ismerjük. Pesten joghallgató, de a diplomát nem szerezte meg. 1872-ben ügyvédgyakornok, közben a fővárosi lapokba írogatott; többek között az Igazmondó, Szabad Egyház, Fővárosi Lapok, Borsszem Jankó munkatársa. 1870 júniusában tiszteletbeli esküdtnek szegődik Balassagyarmatra, Mauks Mátyás mohorai főszolgabíróhoz. Mikszáth eleinte jóízűen kóstolhatta a gyarmati életet. A rokonszenvesebb ügyfeleket kitanította, hogyan úszhatnák meg büntetés nélkül, különösen kedvelte az ügyvédek egymásnak ugrasztását. A szolgabíró szokása volt, hogy vékonypénzű esküdteket ebédre hívja meg a házhoz. Így ismerkedett meg főnöke lányával Mauks Ilonával. A lassú ismerkedés után a fiatal esküdt megkéri Mauks Ilona kezét. 1873. Július 13-án a Kerepesi úti evangélikus templomban házasodnak össze és Pestre költöznek. A házasság második napján távirat érkezik, az anya, Mikszáth Jánosné kolerában meghalt. (Apját már korábban, április 18-án elvesztette, tüdőasztmában szenvedett.) Mikszáth a Magyar Néplap szerkesztője lett, de ez az állás csak kevés pénzt hozott. Hamarosan nyomorba jutottak. Mivel a betegeskedő Ilona nem bírta tovább a nyomorgást hazaköltözött Mohórára. 1878-ban elváltak egymástól. A nyomorból a Szegedi Napló szerkesztőségének meghívása mentette ki. Itt két évig dolgozott, majd visszatért Pestre. Az elkövetkező 25 esztendőben a Pesti Hírlapnál dolgozott. Mikszáth 1882-ben kezdte el a Pesti Hírlap hasábjain az Országgyűlési karcolatok közlését. Ezekben az úri parlament életével, a képviselők elvtelenségével foglalkozott. Pl.: A pénzügyminiszter reggelije, Közigazgatási történetek. 1881-ben megjelent a *Tót atyafiak* és 1882-ben *A jó palócok*, mely meghozta számára az elismerést. 1882-ben újból összeházasodtak Ilonával. A Petőfi Társaság, a Kisfaludy Társaság, majd a Magyar Tudományos Akadémia is tagjai közé választotta. A további évtizedekben tót és palóc elbeszéléseket írt, de főképp nagyobb terjedelmű novellákat alkotott. Nagyszabású

regényei közül első sikereit a *Szent Péter esernyőjével* (1895) és a *Beszterce ostromával* (1895) aratta, A *Különös házasság* országszerte óriási feltűnést, A *Noszty fiú esete Tóth Marival* nagy érdeklődést keltett, az utolsónak, a Rákóczi korban játszódó *Fekete városnak* könyv alakban való megjelenését már nem érthette meg. Rövidebb regényei, mint például az *Új Zrínyiász* vagy *A két koldusdiák* szintén értékes részletekben bővelkednek. Megírta *Jókai Mór élete és kora* c. korrajzát. Nevének vonzereje már a 1880-as évek elejétől vetekszik Jókaiéval. 1907-ben *Összegyűjtött munkáiért* a Magyar Tudományos Akadémia nagyjutalmát nyerte el. Utolsó évtizedeiben írt novelláira jellemző az mélabús hangnem. Mikszáth élete meglehetősen eseménytelen volt. Magányosnak érezte magát, az 1908-ban indult Nyugat folyóirat körül csoportosuló új írói nemzedékkel nem talált kapcsolatot. 1910. május 28-án tüdőgyulladásban hal meg.

KÓS KÁROLY

Dr Kós Károly 1919. augusztus 31-én született Szánán, az író-építész-polihisztor Kós Károly negyedik gyermekeként. Alsóbb iskoláit Kolozsváron végezte, majd a Sepsiszentgyörgyi Székely Mikó Kollégiumban tanult s érettségizett 1939-ben. Ezután a kolozsvári Református Teológia hallgatója volt, de egy év múlva úgy vélte, számára jobban megfelelne a történeti-néprajzi jellegű tudományos pálya. Ezért a következő évtől a Kolozsvári Egyetem néprajz szakára járt, ahol Viski Károly (1882-1945) professzor néprajzi előadásai voltak rá nagy hatással. 1942-ben egyéves ösztöndíjjal követte a budapesti egyetemre áthelyezett Viski Károlyt. Hazatérve Kolozsvárra, Gunda Bélánál (1911-1994) fejezi be néprajzi tanulmányait, majd nála doktorált 1944-ben. A II. világháború után Erdélyben visszaállt a kisebbségi helyzet, a magyarság az egyesületi élet kereteiben szervezhette meg saját intézményeit. Kós Károly is azok közé a magyar értelmiségiek közé tartozott, akik hivatástudattal rendelkezve, közösségi szolgálatnak tekintették szakmai tevékenységüket, amelyet gyakran a hivatalos szervek tűrőképességének határáig elmenve, folytathattak. Egyedüli szakképzett magyar néprajzkutató maradt Erdélyben, s ez óriási felelőséget rótt rá, melynek igyekezett megfelelni egész életében. Munkássága kiterjedt az oktatásra, a múzeumszervezésre és - fejlesztésre, a tudományos kutatásra, a publikálásra valamint a szerkesztői és szervezési feladatokra is. A kolozsvári magyar egyetemen először az ősrégészeti, majd a néprajzi tanszék tanársegéde volt. 1944-50 között az Erdélyi Múzeum Egyesület Néprajzi Tárának Öre, majd amikor azt beolvasztották az Erdélyi Néprajzi Múzeumba annak osztályvezetője, illetve igazgatóhelyettese nyugdíjba vonulásáig (1979). A Bolyai Tudományegyetem történelem karának előadója volt 1955-1959 között, majd 1970-74 között a Ion Andreescu Képzőművészeti Intézet előadója. A Magyar Néprajzi Társaság tiszteletbeli tagja (1976), munkásságát Györffy István emlékéremmel ismerték el (1982). Tagja a román Társadalomtudományi Akadémiának és a Magyar Tudományos Akadémia külföldi tagja (1995). Muzeológusként igen nagy szakmai tekintélynek örvendett, az önálló Erdélyi Néprajzi Múzeum létrejötte után igyekezett megvalósítani elképzelését a gyűjteményében és tevékenységében egyaránt komplex múzeumot. Tudományos kutatásai igen széleskörűek, a szellemi és az agyagi kultúra szinte teljes területét felölelték. Munkamódszerére jellemző volt, hogy mindig nagyon gazdag adatbázissal dolgozott, sokszempontú elemzésre törekedett. A helyi, terepen végzett gyűjtőmunka elengedhetetlen volt számára, ahol a jelenségek lejegyzésén túl fontos módszere volt a rajzolás, amiket aztán a feldolgozás során kiegészített a múzeumi és levéltári adatokkal. 1951-56 között a Román Tudományos Akadémia Művészettörténeti Intézetétől kapott megbízást, amelynek értelmében kutatócsoportot szervezett és vezetett. A Nagy Jenővel és Szentimrei Judittal közösen végzett munka eredménye volt a kászoni, szilágysági, Kis-Küküllő vidéki és moldvai magyar népművészeti kötetek megjelenése. Tudatosan törekedett az addig nem, vagy csak kevésbé ismert néprajzi csoportok feltérképezésére. Érdekelte a különböző etnikumok kultúrájánál szerkezeti felépítésében megmutatkozó azonosság és különbség, így a románok és szászok között is jelentős kutatásokat végzett. Témaválasztása rendkívül széleskörű, igyekezett korábban nem vagy alig kutatott jelenségeket feltárni. Így az építkezés, a földművelés, állattartás, famegmunkálás, bútorkészítés, mellett foglalkozott az árucserre, a vásárokkal, a vasművességgel, a szerelmi ajándékok kérdésével, a kőfeldolgozással, a fazekasközpontokkal, a temetők néprajzával. Munkássága mennyiségi szempontból is impozáns, nyolc önálló és négy társszerzővel írt kötet, s közel 300 szakcikk jelzi életművét. Munkáiban a szöveg mellett néprajzi grafikái egyszerre díszítenek és közölnek információkat. Ennek legékezebb bizonyítéka az életében utoljára megjelent műve a Néprajzi képeskönyv Erdélyből, amelyben végigrajzolja Erdély magyar népi anyagi műveltségét, s a legjellemzőbbeket közreadja. Rajzoló etnográfusnak mondta magát. Dr. Kós Károly tudományos szervezői munkássága indította el az erdélyi néprajzi nevelés, az utánpótlás új fórumának tekintett Néprajzi Dolgozatok című tanulmánykötetet. Ezzel, ha pótolni nem is tudta a szakképzés hiányát, lehetőséget teremtett a néprajz iránt érdeklődők számára munkáik megjelentetésére. A közreműködőkkel megbeszélte a kutatandó témát, a feldolgozás módját, az elkészült anyagot megbírálván felhívta a szerzők figyelmét módszertani kérdésekre, kapcsolatokra. Később ezekből a kutatókból került ki az erdélyi néprajzi kutatók derékhada. A Néprajzi Dolgozatok második kötetétől - a folytonosság biztosítása érdekében - Dr. Faragó Józseffel társszerkesztőként gondolták a köteteket, melyekből 1976 -83 között öt kötet jelent meg. Dr. Kós Károly étműve az egyetemes magyar néprajztudomány szerves része.

KERESZTURY DEZSŐ

Keresztury Dezső (szül. 1904. szept. 6. Zalaegerszeg - megh. 1996. ápr. 30. Budapest), költő, prózaíró, főként Arany János-kutatásairól ismert irodalomtörténész, az 1945 utáni koalíciós idők tekintélyes kultúrpolitikus. Bölcsészeti tanulmányait Budapesten, Eötvös-kollégistaként végezte, később Berlinben és Bécsben tanult. 1928-ban szerzett magyar-német szakos tanári diplomát. 1929-től a berlini Humboldt Egyetem magyar lektora, az ottani Magyar Intézet könyvtárosa volt, majd 1936-tól az Eötvös Kollégium tanára lett. 1945 novemberében a háború utáni első szabad választások nyomán megalakult Tildy-kormányban a Nemzeti Parasztpárt képviselőjeként vallás- és közoktatásügyi miniszterré nevezték ki, és tárcáját Nagy Ferenc 1946 februárjában megalakult kormányában is megtartotta. Ezzel párhuzamosan 1945-től az Eötvös Kollégium igazgatója volt. A kommunista párt fokozatos politikai térnyerésével előbb miniszteri pozíciójáról kényszerült lemondani 1947 márciusában, majd 1948-ban politikai nyomásra az Eötvös Kollégium igazgatói posztjáról is. 1948-tól a Magyar Tudományos Akadémia főkönyvtárosa, majd 1950-től nyugdíjba vonulásáig az Országos Széchenyi Könyvtár munkatársa volt; 1948-49-ben, majd 1973-tól a Magyar Tudományos Akadémia levelező, 1982-től rendes tagja. Első verses kötete Dunántúli hexameterek címmel 1956-ban látott napvilágot, ezt számos további követte. Költészetét a klasszikus magyar költészet hagyományaihoz való tudatos kapcsolódása, a pannon táj- és mentalitás szeretete jellemezte. Irodalomtörténészként elsősorban Arany János pályájának és életművének kutatásában alkotott maradandót: monográfiájának első kötete "S mi vagyok én ...?" : Arany János 1817-1856 címmel 1967-ben, második kötete "Csak hangköre más" : Arany János 1857-1882 címmel 1987-ben jelent meg. Egykötetes, átdolgozott kiadásuk pedig Mindvégig : Arany János 1817-1882 címmel 1990-ben látott napvilágot. 1961-től ő szerkesztette Arany János összes műveinek kiadását is. Műfordítóként főként a német költészet átültetésében jeleskedett (válogatott műfordításai 1997-ben jelentek meg), valamint számos magyar nyelvű német irodalmi antológiát szerkesztett. Emellett többkötetnyi tanulmánya és színikritikája, valamint tematikus, fotóművészekkel közösen készített kötete jelent meg. Önéletrajzi esszékötetei (Kapcsolatok; 1988; Emlékezéseim, Szülőföldeim;1993) pedig a XX. századi magyar művelődéstörténet érdekes dokumentumai.

TATAY SÁNDOR

Tatay Sándor 1910-ben született egy kis hegyvidéki faluban, Bakonytamásiban. Apja lelkész volt. Gyermekéveit 6 testvérével együtt szülőfalujában töltötte el. Gimnáziumi éveit már Tatán, Pápán és Szarvason töltötte el. Ezután a soproni teológiára iratkozott be, de pár év után tanulmányait a Janus Pannonius Tudományegyetem | Pécsi Tudományegyetem bölcsészkarának magyar-német szakán folytatta. Ifjúkorában bejárta Európa híres városait. Csavargásából hazatérve többféle munkát is vállalt. Az 1930-as évektől jelentek meg írásai. 1944-től Badacsonyan élt. Az írást 1954-től tekintette fő hivatásának. Művei Badacsonyan születtek, de minden télen a fővárosba költözött vissza. 1991-ben halt meg Budapesten.

Díjai: József Attila-díj (1957] 1961] 1979), Munka Érdemrend ezüst fokozata (1970), A Szépirodalmi Könyvkiadó Nívódíja (1981]), Az Év Könyve Jutalom (1986), Kortárs-díj (1990), Kossuth-díj (1991)

Főbb művei: Az eke (1931), Jelek a porban (1939), Zápor (1941), Csipke (1942), Húshagyó kedd (1943]), Ludas Kata (1943), Ludas Kata és más elbeszélések (1944), A Simeon ház (1955), Ének a szőlőhegyről (1955), A második leány (1956), Vulkán (1958), Kenyér és virág (1959), Üvegcsengő (1960), Kinizsi Pál (1960), Kelj fel és járj! (1961), A nyugati kapu (1962), Az ítélet napja (1964), Szülőföldem a Bakony (1967), Bujdosásunk története (1967), Diszharmonia (1968), A táltos autó (1968), A szerelem szőnyege (1970), Eszter és a fajdkakas (1971), Hej asszonyok, asszonyok (1972), Meglepetéseim könyve (1974), Lődörgések kora (1977), Lyuk a tetőn (1977), Puskák és galambok (1977), Hét szűk évtized (1983), Bakonyi krónika (1985), Palacsinta apróban (1986) kakaós csiga nagyban.

RAB ZSUSZA

A pápai Református Nőnevelő Intézetbe járt; édesapja, Rab István a Pápai Református Gimnázium igazgatója volt. Itt jelentek meg első versei a Pápai Hírlapban, illetve a Kollégiumi Lapokban, még középiskolás korában napvilágot látott első verseskötete "Fény felé" címmel. A kisváros légköre, az iskolavárosi szellemiség, akárcsak későbbi műfordítói tapasztalata rányomta bélyegét művészetére. 1949-ben a Budapesti Tudományegyetem orosz szakán végzett, ettől kezdve az orosz irodalom és népköltészet rendkívül termékeny tolmácsolója lett, majd kétszáz kötetnyi műfordítást hagyott hátra. Az orosz irodalom mellett fordított az Szovjetunió-beli nemzetiségek (baskír, grúz, észt) népköltészetéből, valamint – ugyancsak orosz fordítások alapján – Hans Christian Andersen meséit is átültette magyarra. 1971 és 1984 között az Élet és Irodalom munkatársa volt. Főbb művei: Fény felé... – 1943, Ékes fehér hattyú (orosz népköltészet) – 1962, Dobok és fuvolák – 1966, Varázslók, szentek, vitézek (orosz népi énekek) – 1967, Aranyvasárnap – 1968, Ráolvasó – 1973, Ivótülök (Száz grúz vers) – 1974, Kő és madár – 1980, Álombeli lakomák, esszék, vázlatok – 1981, Órtornyaink – 1996

Kitüntetései:

József Attila-díj – 1963, 1973, Gorkij-díj – 1972, Pro Urbe-díj – 1981, A Munka Érdemrend arany fokozata – 1982, Áprily Lajos-díj – 1983, Népek Barátsága Érdemérem – 1985, Az Európa Könyvkiadó Nívódíja – 1985, 1987, A Magyar Népköztársaság Csillagrendje – 1986, Az Év Könyve Jutalom – 1986, A Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztje – 1996, Barátság Érdemrend (Oroszországtól) – 1996

VÁRNAI ZSENI

Várnai (*Weisz*) Zseni (Nagyvázsony, 1890. május 25. – Budapest, 1981. október 16.) József Attila-díjas (1956) költő, Peterdi Andor író felesége. 1908-ban végzett az Országos Színészegyesület Színiiskolájában, de soha nem lépett színpadra. Pályafutását tisztviselőként kezdte, férje révén 1909-ben kapcsolatba került a munkásmozgalmal. Első és legismertebb, *Katonafiamnak* c. propagandaverse 1911-ben jelent meg a Népszavában, amelynek példányait emiatt a rendőrség elkobozta, őt pedig vád alá helyezték. Költészetében a politikai mondanivaló mellett megjelentek a lírai témák is, például az anyaság érzése. Várnai Zseni, Peterdi Andor és Peterdi Mária sírja Budapesten. Kerepesi temető: 34/2-1-8. 1943–1944-ben egy antifasiszta csoport vezetője volt. A második világháború után rövid ideig a Kossuth Népe és az Új Idők szerkesztőségében dolgozott. Kései verseinek fő témája az öregedés, az elmúlás fájdalma, bizalom a szeretetben és a munka öröme. 1969-ben SZOT-díjat kapott.

Művei: *Katonafiamnak!* (versek, Bp., 1914), *Gracchusok anyja* (versek, Bp., 1916), *Anyaszív* (versek, Bp., 1918), *Vörös tavasz* (versek, Bp., 1919), *Forradalmi versei* (Bp., 1919), *A fájdalom könyve* (versek, 1921), *Ím itt az írás!* (versek, Bp., 1927), *Kórus szopránban* (versek, Bp., 1930), *Én mondom és te add tovább!* (versek, Bp., 1937), *Én nem mondok le soha a reményről* (versek, Bp., 1940), *Ég és föld között* (regény, Bp., 1941), *Válogatott versei* Bp., 1942), *Egy asszony a milliók közül* (önéletrajzi regény, Bp., 1942), *Mint viharban a falevél* ([önéletrajzi regény](#), Bp., 1943, Peterdi Máriával közösen), *Üldözött versek* (Bp., 1945), *Válogatott versek* (Bp., 1954), *Így égtem, énekeltem* (versek, Bp., 1958), *Fényben, viharban* (önéletrajzi regény, Bp., 1958), *Élők, vigyázatok!* (versek, Bp., 1962), *Nem volt hiába* (önéletrajzi regény, Bp., 1962), *Nyugtalan madár* (versek, Bp., 1966), *Ének az anyáról* (versek, Bp., 1968), *Idő heroldja* (versek, Bp., 1971), *Vers és virág* (versek, Bp., 1973), *Sorsod foglya vagy* (versek, Bp., 1986), Budapest örök városom.

SZABÓ MAGDA

Debrecen, 1917. október 5, Kossuth-díjas magyar író, műfordító. Szülővárosában érettségizett 1935-ben. 1940-ben a debreceni egyetemen kapott latin-magyar szakos tanári és bölcsészdoktori diplomát. A helyi Református Leányiskolában, majd Hódmezővásárhelyen tanított 1945-ig, amikor a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium munkatársa lett. 1949-ben megkapta a Baumgarten-díjat, de még abban az évben visszavonták tőle és állásából is elbocsátották; egészen 1958-ig nem publikálhatott. Ebben az időben általános iskolai tanárként dolgozott. Az eredetileg költőként induló Szabó Magda 1958 után már regény- és drámaíróként tért vissza. A *Freskó* és *Az őz* című regények hozták meg számára az országos ismertséget. Ettől fogva szabadfoglalkozású íróként élt. Számos önéletrajzi ihletésű regényt írt, az *Ókút*, a *Régimódi történet* és a *Für Elise* saját és szülei gyermekkorát valamint a XX. század elejének Debrecenjét mutatja be. Sok írása foglalkozik női sorsokkal és kapcsolataikkal, például a *Danaida* vagy a *Pilátus*. 1985 és 1990 között a Tiszántúli Református Egyházkerület főgondnoka és zsinati világi alelnöke volt. 2000-ben a Széchenyi Irodalmi és Művészeti Akadémia alapító tagja és irodalmi osztály rendes tagja lett. 1947-ben kötött házasságot Szobotka Tibor íróval, akinek alakját *Megmaradt Szobotkának* című könyvében idézte fel. A férj halála után Szabó Magda lett hagyatékának gondozója. Az egyik legtöbbet fordított magyar íróként regényei számos országban és nyelven megjelentek. Alapító tagja a Digitális Irodalmi Akadémiának.

Kitüntetések, díjak: Baumgarten-díj (1949, visszavonták), József Attila-díj (1959, 1972), Debrecen város díszpolgára (1977), Kossuth-díj (1978), Pro Urbe Budapest-díj (1983), Getz Corporation-díj (1992), Debreceni Református Teológiai Akadémia díszdoktora (1993), Déry Tibor-jutalom (1996), Szép Ernő-jutalom (1998), Nemes Nagy Ágnes-díj (2000), Corvin-lánc (2001), Prima Primissima díj (2003), Femina-díj (2003), Európai Tudományos Akadémia tagja, Mandello-díj (2005), Budapest díszpolgára (2006), Cévennes-díj (2007)

Művei: *Bárány* (versek, 1947), *Vissza az emberig* (versek, 1949), *Ki hol lakik* (verses képeskönyv, 1957), *Mondják meg Zsófikának* (ifjúsági regény, 1958), *Freskó* (regény, 1958), *Bárány Boldizsár* (verses mese, 1958), *Neszek* (versek, 1958), *Marikáék háza* (verses képeskönyv, 1959), *Sziget-kék* (meseregény, 1959), *Az őz* (regény, 1959), *Vörös tinta* (filmforgatókönyv, 1959), *Disznótor* (regény, 1960), *Álarcosbál* (ifjúsági regény, 1961), *Születésnap* (regény, 1962), *Pilátus* (regény, 1963), *A Danaida* (regény, 1964), *Hullámok kergetése* (útijegyzetek, 1965), *Tündér Lala* (meseregény, 1965), *Eleven képét a világnak* (drámák, 1966), *Fanni hagyományai* (dráma, 1966), *Alvók futása* (elbeszélések, 1967), *Mózes egy, huszonkettő* (regény, 1967), *Zeusz küszöbén* (útijegyzetek, 1968), *Katalin utca* (regény, 1969), *Abigél* (ifjúsági regény, 1970)

BENDEDEK ELEK

Kisbác, 1859. szept. 29. – Kisbác, 1929. aug. 17.): újságíró, író. Bp.-en végezte a bölcsészetet. Diákkorában néprajzi gyűjtőútra ment Sebesi Jóbbal. Újságíró lett, a Budapesti Hírlap és más lapok munkatársa. 1887-től 1892-ig ogy.-i képviselő, egy ideig szabadelvű párti, majd a nemzeti pártba lépett át. Képviselőházi beszédeiben az ifjúsági irodalommal, a népköltéssel és a népnyelvvel, valamint a közoktatás kérdéseivel foglalkozott. Napilapokat és folyóiratokat szerk.: *Magyarság* (1901-02); *Magyar Világ* (1902-03); *Magyar Kritika* (1897-99); *Nemzeti iskola* (1890-1905); *Néptanítók lapja* (1907-09). 1889-ben Pósa Lajossal együtt megindította az első irodalmi értékű, hazafias szellemű gyermeklapot, *Az Én Újságomat*, Sebők Zsigmonddal együtt szerk. a *Jó Pajtás* esztétikai és erkölcsi

nevelő értékű hazafias szellemű gyermeklapot. Ifjúsági könyvsorozata a Kís Könyvtár, amelynek folytatása B. E. kis könyvtára címmel jelent meg. 1900-ban a Kisfaludy Társ. tagja lett. Az ifjúság számára meseátdolgozásokat (Ezeregyéjszaka, Grimm meséi), verseket, színdarabokat, leányregényeket, történelmi és irodalomtörténeti műveket írt. 1921-től Kisbaconban élt haláláig, szerk. a Cimora című ifjúsági lapot. Mint meseíró a m. gyermekirodalom egyik megteremtője. Ifjúsági írásaival, szerkesztői működésével az élen járó pedagógusok között foglal helyet. Fia B. Marcell író. – M. Felnőttek számára: Testamentum és hat levél (Bp., 1894); Falusi bohémek (Bp., 1899); Édes anyaföldem (regényes önéletrajz, Bp., 1920); Halljátok emberek (Politikai írások és irodalombírálatok, Bukarest, 1957); A harisomadár (nov., karcolatok, elb., Bukarest, 1959). Gyermekeknek: Magyar mese- és mondavilág (I-V. Bp., 1896); Többsincs királyfi (mesejáték, Bp., 1900); Hazánk története (Bp., 1904). – Irod. Benedek Marcell: Magyar író tragédiája 1929-ben (Bp., 1930); Vezér Erzsébet: B. E. (Bp., 1937); Ortutay Gyula: Írók, népek, századok (Bp., 1960); Benedek Marcell: Naplómát olvasom (Bp., 1965).

NYÍRÓ JÓZSEF

(Székelyzsombor, 1889. július 18. – Madrid, 1953. október 16.), erdélyi magyar író, katolikus pap, újságíró. Művei elsősorban az erdélyi magyarság művelődéstörténeti és történelmi kérdéskörében helyezkednek el. Szókimondó, a korabeli politikai helyzettel szembe forduló magatartása miatt menekülnie kellett Romániából, majd Magyarországról is. Művei publikálását és bármilyen nyilvánosságra hozatalát a román és magyar kommunista rendszer betiltotta. Nyíró Józsefet, akárcsak Wass Albertet a román kommunista kultúrpolitika háborús bűnösöknek bélyegezte több évtizeden keresztül. Jelenleg mindkét író esztétikai értékeit elismerte az irodalomtörténeti kutatás. Tanulmányait a székelyudvarhelyi Katolikus Gimnáziumban kezdte, majd a gyulafehérvári papnevelő intézetben és a bécsi *Pazmaneumban* tanult. 1912-ben Nagyszebenben szentelték pappá, itt oktatott hittant 1915-ig, amikor a Kolozs megyei Kide község plébánosa lett. 1919-ben, amikor Erdély a magyar állami keretből a román állami keretbe került, kilépett az egyházi rendből, és megnősült. A papi rendből való távozása után, a Római Katolikus Egyház kiközösítette. Először Kidében malmot bérelt, ezzel tartotta fenn magát és családját, majd az elkövetkező tíz évben a kolozsvári Keleti Újságnál dolgozott újságíróként. 1920-ban megnyeri a kolozsvári Zord Idő, majd a kolozsvári Ellenzék című lap novella-pályázatát. 1923 és 1924 között a kolozsvári Pásztortűz című irodalmi és közművelődési folyóirat főszerkesztője. 1924-ben *Jézusfaragó ember* címmel jelennek meg első novellái, amelyek sikert aratnak mind Erdélyben, mind pedig Magyarországon. 1931-ben visszavonult gazdálkodni a Nagy-Küküllő vármegyei Alsórákos községbe, ahol nyolc hold földet örökölt. Újságírói tevékenységét ebben az időszakban is folytatta. 1941-ben erdélyi képviselőként Budapestre költözött. A *Magyar Erő* című képes hetilapot szerkesztette. A Szálasi-puccs után Nyugatra menekült, ám tagja maradt az úgynevezett „nyilas-parlament”-nek. 1945-ben Németországba menekült. Megfordult Amerikában, majd 1950-ben Madridba költözött, ahol újfent katolikus pap, majd szerzetes lett. Ebben az időszakban önsanyargató életet él, meghasonlik önmagával vezetelve önnön tévedése miatt. 1952-ben megalapítja a clevelandi Kossuth Lajos Könyvkiadót. Balladás hangvételű, drámai erejű, novelláiban és regényeiben különös figyelmet szentelt a táj, a természet leírására: részletesen mutatja be a szereplőket körülvevő növény- és állatvilágot kitérve az évszak jellegzetességeire, az állatok viselkedésére, s az emberben keltett érzésekre. A történetek cselekményei túlnyomórészt a hegyekben, erdőkben, a székely falvakban játszódnak, a szereplők pedig hétköznapi egyszerű emberek, hétköznapi történetekkel. Állandó szereplő a csavaros eszű, ravasz székely atyafi, aki megtréfálja a kívülállóként jelentkező urakat, az elbeszélőt, a falukutató diákot, az arratévedő üzletembert. A Nyíró-novellák jellegzetessége az egyszerű, falusi ember élete fordulópontjainak a bemutatása: az élet és a halál, a munka és az emberek közti viszonyok, amelyeket az ösztönök és a természeti erők irányítanak. A történetek a környezet részletes leírásával kezdődnek, de a szereplőt körülvevő természet bemutatása a történettel párhuzamosan folytatódik. A táj részletes leírása után az éppen folyamatban levő történet közepén találja magát az olvasó, mintha messziről épp most érkező vendég toppana be hirtelen a házba nem tudván semmit az adott helyzet kialakulásáról. Nyíró írásaiban gyakori szereplője a halál. Találkozunk a havasokon élő pásztor halálával s a kisgyerek halálával is. De a halál nem mint vég jelenik meg, hanem mint a természettel való egyesülés, mint az élet velejárója, mint az emberi sors beteljesülése. Főbb megjelent művei: *Jézusfaragó ember*, *A sibói bölény*, *Isten igájában*, *Kopjafák*, *Uz Bence*, *Az én népem*, *Székelyek*, *Havasok könyve*, *Júlia szép leány*, *Madéfalvi veszedelem*, *Halhatatlan élet*, *Néma küzdelem*, *A zöld csillag*, *Íme az emberek*, *Mi az igazság Erdély esetében*, *Leánykérés a havason*,

MÁRAI SÁNDOR

Márai Sándor, eredeti nevén Grosschmid Sándor (Kassa, 1900. április 11. – San Diego, Kalifornia, 1989. február 22.) magyar író, költő, újságíró. Márai életútja az egyik legkülönösebb a 20. századi magyar írók között. Már az 1930-as években korának egyik legismertebb és legelismertebb írói közé tartozott. Amikor azonban 1948-ban elhagyta hazáját, tudatosan és következetesen kiiktatták műveit a hazai irodalmi életből, és haláláig a nevét is alig ejtették ki. Ezt nemcsak emigráns létének és bolsevizmus-ellenességének köszönhetette, hanem annak is, hogy ő volt a magyar polgárság irodalmi képviselője, s erről az osztályról sokáig semmi jót sem lehetett állítani. Márai azonban a klasszikus polgári eszményeknél értékesebbet nem talált, így kötelességének tartotta, hogy ezeknek az

eszményeknek hangot adjon műveiben. Az 1980-as években már lehetővé válhatott volna munkáinak hazai kiadása, de ő megfogadta, hogy amíg Magyarországon megszálló csapatok tartózkodnak, s nem lesz demokratikus választás, addig semminek a kiadásához és előadásához nem járul hozzá. Életműsorozatának újrakiadása halála után, 1990-ben indult el. Ugyanebben az évben posztumusz Kossuth-díjjal jutalmazták. Főbb művei: "Emlékkönyv" (versek) 1918* "Emberi hang" (versek) 1921* "Männer" (dráma) 1921* "Panaszkönyv" (karcolatok) 1922* "A mészáros" (regény) 1924* "Istenek nyomában" (útirajz) 1927* "Bébi vagy az első szerelem" (regény) 1928* "Mint a hal vagy a néger" (versek) 1930* "[[Zendülők]]" [A Garrenek műve I.] (regény) 1930* "Idegen emberek" (regény) 1930* "Múson kívül" (tárcák, elbeszélések) 1931* "Csutora" (regény) 1932* "Teréz" (elbeszélés) 1932* "A szegények iskolája" (esszé) 1933* "A sziget" (regény) 1934* "Egy polgár vallomása" (regény) 1934* "Bolhapiac" (elbeszélések, tárcák) 1934* "Egy polgár vallomása" 1-2. kötet (regény) 1935* "Egy polgár vallomásaiból" (regényrészlet) 1935* "Farkasrét" (vers) 1935* "Válás Budán" (regény) 1935* "Naptárcsere" (elbeszélés) 1935* "Kabala" (elbeszélések, cikkek) 1936* "Napnyugati őrzár" (útirajz) 1936* "A féltékenyek" [A Garrenek műve II.] (regény) 1937* "A négy évszak" (próza epigrammák) 1938* "Eszter hagyatéka - Déli szél" (regény) 1939* "Vendégjáték Bolzanóban" (regény) 1940* "Szindbád hazamegy" (regény) 1940* "Kaland" (színmű) 1940* "Kassai őrzár" (esszé) 1941* "Mágia" (elbeszélések) 1941* "Az igazi" (regény) 1941* "Jó ember és rossz ember" (tárca) 1941* "Ég és föld" (aforizmak, elmélkedések) 1942* "Röpirat a nemzetnevelés ügyében" (tanulmány) 1942* "A gyertyák csonkig égnek" (regény) 1942* "A kassai polgárok" (dráma) 1942* "Füves könyv" (próza epigrammák, maximák) 1943* "Vasárnapi krónika" (tárcák, cikkek) 1943* "Sirály" (regény) 1943* "Bolhapiac" (elbeszélések, tárcák) 1944* "Verses Könyv" (versek) 1945* "Napló 1943-1944" 1945* "Varázs" (színjáték) 1945* "Ihlet és nemzedék" (tanulmányok, esszék) 1946* "A nővér" (regény) 1946* "Medvetánc" (elbeszélések, tárcák) 1946
* "Európa elrablása" (útirajz) 1947* "Sértődöttek 1. A hang" (regény) 1947* "Sértődöttek 2. Jelvény és jelentés" (regény) 1948* "Sértődöttek 3. Művészet és szerelem" (regény) 1948

DR. ZÁKONYI FERENC

Zákonyi Gruber Ferenc 1909. augusztus 28-án Romonyán (Baranya megye) született. Ebben az időben a család a Gruber nevet viselte és csak 1934-ben változtatták Zákonyira. 1911-ben Siófokra költöznek, mert az édesapa elnyeri az itt meghirdetett kántortanítói állást. Siófok abban az időben 2800-3000 lakosú község volt. Kétéves korától Zákonyi Ferenc itt nevelkedett, itt végezte az elemi iskolát. A középiskolát Pécsen végezte el, miközben nagyszüleinél lakott. Itt jegyezte el magát a cserkészettel. Érettségi után hazajött Siófokra és a község házára került jegyzőgyakornoknak. 1936-ban jogból, egy év múlva államtudományi ismeretekből doktorált a pécsi egyetemen. Az 1920-as évek végén Pécsen egy antikváriumban megvásárolja Réthei Prikkel Marian: A magyarság táncai című művét, hogy elméletileg is tájékozódjék, mert az egyetem táncsoportja már felkeltette ilyen irányú érdeklődését. A kötetben rátalált a tihanyi verbunkra, s ez ösztönzi arra, hogy ha majd hazakerül Siófokra, folytassa a gyűjtést: s kiderítse mi található még a Balaton környékén, ami elkerülte a tudós pap figyelmét. A fiatal jegyzőgyakornok, ha a halászverbunkot nem is találta meg, de megismerte a siófoki csárdást, majd Molnár István akkori római katolikus káplánnal 1928-ban megalakította a 466. számú Magyar Tenger Cserkészcsapatot. Molnár lett a parancsnok, Zákonyi pedig az elsőtiszt; a létszám körülbelül 40 fő volt. A cserkészek kifejezetten munkácserkészcsapatként működtek. Az akkori társadalom majdhogynem letelesebb tagjait tömörítette magába: az inasokat. Molnár István a vallásos érzés, a hit erejével tartotta össze a csoportot. Zákonyi Ferenc pedig szervezési tapasztalataival segítette a munkát, hiszen 14 éves korától cserkészkedett. Vezetőik, elsősorban Zákonyi Ferenc, felhasználta a cserkészeket a népi kultúra megismertetésére. A csapat kiváló táncgyűjtése nemcsak helyi ünnepeken, de vidéken és több esetben külföldön is sikerrel szerepelt. Az 1933. évi gödöllői világtalálkozón Zákonyi 60 fős siófoki csapattal vett részt. Táncos bemutatóik rendkívüli sikert arattak. Műsoraikat megtekintette lord Baden Powel és gróf Teleki Pál is. Annnyira felfigyeltek rájuk, hogy amikor az 1935-ös jamboree-t rendezték a lengyel cserkészek 25. éves fennállásának emlékére Spalában, a siófoki csapat volt a Magyar Cserkész Szövetség Táncsoportja. Ezután még többször felléptek külföldön is. Zákonyi Ferenc 1937-ben Balatonszabadiban segédjegyző, majd 1939-től Mezőkomáromban, 1943-tól Berhidán főjegyző. Mindenütt ismerik a siófokiak sikereit, a fiatalság mindenütt csoportokat akar alakítani. A főjegyző, bár felettesei nem nézik jó szemmel, mindenütt melléjük áll. A hír eljut Veszprémbe és a KALOT, Páter Nagy Töhötöm és Kerkai Jenő jezsuiták vezette érdi nép főiskolájára is. A veszprémi piarista gimnázium cserkészcsapatát a fiatal Helyes László tanár vezeti, aki reverendáját felhajtva együtt tanulja a táncot a mezőkomáromi fiatalokkal. Az 1940-es évek elején a KALOT vezetői Zákonyiban felismerik a közigazgatásban tevékenykedő főjegyző faluservező képességét, tapasztalatainak fontosságát, és rendszeres előadónak hívják meg az érdi nép főiskolára. Itt ismerkedik meg Molnár István művésztanárral. Barátságuk a magyar néptáncmozgalom kibontakozásának újabb távlatát indítja el. Molnár Zákonyi táncáról filmet készít, és mozgásformáit bedolgozza a Magyar táncgyománnyok című könyvébe. Molnár később a siófoki Népfőiskolán rendszeresen vetítette ezt a filmet, és elemezte tanítványaival. A filmet az MTA adattára őrzi. 1945-ben a Bakonyban még dörögtek az ágyúk, amikor a siófokiak hazahívták és megkérték, hogy álljon a szétzúllott helyi közigazgatás élére. A Nemzeti Bizottság, majd az új községi elöljáróság élén Soós György (1890-1968) községi bíró mellett igen nagy agilitással látott hozzá a károk helyreállításához, az építőmunka megindításához. Teljes odaadással, párját ritkító munkabírással, érett közéleti

tapasztalatával segítette az újjáépítést. Zákonyi javaslatára egyesítették Siófokot Balatonújhellyel és csatolták vissza Siófokot Somogy megyéhez - egy 15 kilométernyi partszakaszt, ezzel is megteremtve a várossá fejlődés lehetőségét. Indítványát az akkori belügyminiszter Rajk László hagyta jóvá. Siófok életében nagy eseménynek számítottak a nemzetközileg is jelentős sportesemények. Zákonyi Ferenc a Balatoni úszóverseny, a Balatonfüredtől Siófokig terjedő távúszás, és nem utolsósorban a Tihany - Balatonfüred közötti úgynevezett Wesselényi emlékverseny szervezésében is fontos szerepet vállalt. A II. világháború után, 1945. augusztusában Siófokon rendezték meg az Országos Sport Kongresszust, valamint az első helyi sportnapokat, megelőzve az ország más községeit, illetve üdülőhelyeit. A siófoki sportéletet is, mint minden mást, az idegenforgalom szolgálatába állította. A Balatoni Intéző Bizottság is újjászerveződött 1945-ben, Molnár Erik a népjóléti miniszter új kormánybiztost nevezett ki az élére, Mihályfi Ernő miniszteri tanácsos személyében, Zákonyi Ferenc pedig a BIB főtitkára lett. Sokirányú elfoglaltsága miatt azonban nem fogadhatta el a megbízást és Lukács Károlyt kérte fel erre a tisztségre, mint érdemekben gazdag barátját. 1946-ban Zákonyi Ferenc adta ki az első idegenforgalmi prospektust - cseh, német, lengyel és magyar nyelven - s 1947-ben hozta létre Siófokon az ország első idegenforgalmi hivatalát. Lukács Károly, a kiváló Balaton-kutató vetette fel egy halászati múzeum megalapításának a tervét. Zákonyi mellett azok sorakoztak fel, akik nem kompromittálták magukat a fasiszta időkben, megbízhatóak voltak és készségesen munkálkodtak a község kultúrájának fejlesztésén. Belőlük alakult meg 1946-ban az Irodalmi és Művészeti Bizottság, aminek legjelentősebb vállalkozása a Siófoki Füzetek című kiadványsorozat megjelentetése volt. Ez a négy szám ma már forrásértékű munka és nélkülözhetetlen minden további balatoni táj kutatási munkálathoz. Több irodalmi és művészetet tartottak, Borsi Darázs József szervezésében kitűnő fiatal írók - Kormos István, Rába György, Szabó Magda, Mándy Iván, Palotai Erzsébet - jöttek le Budapestről előadást tartani. Lakatos Péter Pál költő (József Attila és Radnóti Miklós barátja) is rendszeresen részt vett ezeken a találkozásokon. Zákonyi Ferenc elvülhetetlen segítséget nyújtott a zeneiskola, illetve a zenei élet fellendítésében Dalló Gyulánénak és Helényi Gyula karnagy-karmesternek. Bárdos Lajos 1947-es siófoki jegyzeteiben olvashatjuk: "Jó volt látni a műsorok tisztaságát! Jó volt hallani a zenei munka sok dicséretes megnyilatkozását! Köszönet a sok lelkes, önzetlen munkáért!" Érdemes megemlíteni, hogy e jeles időkben Rajeczky Benjámin, Kerényi György, Forrai Miklós, Bárdos Lajos, valamint a világhírű karmester, Otto Klemperer is gyakorta vendég volt Siófokon. Kuriózusként említendő a híres mester játékos "újjátása", miszerint a kapucínerbe beledobott egy adag vaníliafagyalaltot (ez a mai jegeskávé) és azt szürcsölve elégedetten tekingetett szanaszét a patinás hírű Kovács-cukrászda (ma Dániel Vendéglő) teraszáról. Zákonyi Ferenc javaslatára 1946. október 1-jén indult meg a Balatoni Népfőiskola, amelyre a képviselő-testülettől 10 000,-Ft évi költségkeretet kaptak, az új forintot követő években! Zákonyi újra kiváló társra talált Molnár István (1908-1987) a magyar néptánc kitűnő tanára később kiváló és érdemes művész, VIT-díjas és posztumusz Kossuth-díjas koreográfus - személyében. A népfőiskola legfőbb érdeme az volt, hogy az ismeretek elsajátítása és az alkotó gyakorlat egysége a hallgatók egész életformáját meghatározta. Maximálisan figyelembe vette a résztvevők eltérő egyéniségét, lehetőségeit. A népfőiskolát felsőbb utasításra már 1948-ban meg kellett volna szüntetni. Zákonyi érdeme, hogy a rendeletet egy évig nem vette figyelembe, s az intézményt 1949-ig életben tartotta. Elmondhatjuk, hogy a Balatoni Népfőiskola valóban az ország szabadművelődési központjává fejlődött rövid három év alatt. A parasztság széles rétegeinek általános műveltséget, identitástudatát, nemzeti önérzetét erősen befolyásoló, legjobban működő népművelési központok egyike volt. Hogy milyen hatással? A hallgatók között olyan neveket találunk, mint Béres András, Böröcz József, Együd Árpád, Falvay Károly, Jakab Mihály, Kiss Gyula, Martin György, Pesovár Ernő, Pesovár Ferenc, Vadasi Tibor, Vásárhelyi László és sorolhatnók tovább, akik egy életen át (nemzedékeket nevelve) elkötelezték magukat a hagyományok ápolása s a népművészet "tisza forrásból" merítésének missziója iránt. Az egyre nagyobb szabású tervek az irigyek szemében szállaként tükröződtek, nem csoda tehát, hogy 1951-ben napok alatt állították félre igaztalan és koholt vádak alapján. Az, hogy mit veszített vele Siófok és mit nyert vele Balatonfüred, mindmáig csak kevesen tudjuk! A nyertes a Balaton északi partja lett. Miért is kellett Zákonyi Ferencnek Siófokról elmennie? A pártbizottság első titkára mindenáron el akarta távolítani Somogy megyéből azokat a jegyzőket, akik már a Horthy-idők alatt is becsülettel munkálkodtak, és nem voltak a kommunista párt tagjai. Az európai szellemiségű Zákonyi súlyosabb személyiségnek bizonyult, mint a köpönyegforgatók. Miután nyilvánvalóvá vált, hogy nem lehet a kommunista pártba bekényszeríteni, a következő - a korra jellemző - eset történt. Megjelent egy júliusi napon a megyei első titkár és azt kérdezte tőle: "Mondja meg kérem, mennyi lesz összesen a község búzatermése?" A válasz: "Katasztrális holdanként 8 mázsa, vagyis nagyon gyenge termés várható, mivel rossz a talaj." "Na, majd megnézzük!" - mondta az illetékes elvtárs. Három gazdagabb paraszthoz kimentek, próbacséplést végeztek, s 12 mázsa holdankénti eredmény jött ki, persze ezek a földek a legmagasabb aranykorona értékűek voltak. Ezután kiadtak egy körlevelet minden jegyzőnek, amiben az állt, hogy "a siófoki jegyző nem ismeri a saját területét." Ezen indokkal távolították el aztán Zákonyit. A vád képtelenségét bizonyítja, hogy végül is a valós cséplési eredmény átlaga 8.1 mázsára jött ki a településen! Zákonyinak ugyan mennie kellett, de szerencsére olyan helyre került, ahol hosszú ideig azt tehetette, amit feladatául róttak rá az égiek. Veszprém Megyei Idegenforgalmi Hivatal vezetője lett, balatonfüredi majd veszprémi székhellyel, de a lehetőségeihez mérten továbbra is lelkesen támogatta a somogyi művelődési kezdeményezéseket: o szorgalmazta és avatta fel 1956. augusztus 5-én Bartók Béla balatonberényi emléktábláját, továbbá szakmai

tanácsaival hathatósan segítette a SIOTOUR Rt. égisze alatt működő Szántódi Tudományos Bizottság munkáját. Életének Veszprém megyei teljesítményéről, sikereiről vallanak barátai, idegenforgalmi szakemberek, volt munkatársak. 1970-ben vonult nyugdíjba, amikor munkáját tovább folytatva elsősorban kutatással foglalkozott. Megírta Balatonfüred történetét. Visszatekintve életútjára elmondhatjuk, hogy amit a Balaton-mellék múltjáról újabb tudunk, leginkább tőle származik, vagy ő kutatta ki, vagy támogatásával mások végezték el. Zákonyinak köszönhető a tihanyi tájvédelmi körzet létrejötte, a sümegi, a cseszneki és sok más vár- és templomrom helyreállítása, a nagyvázsonyi lovasjátékok megszületése éppúgy, mint a "Balatoni panteon" emléktábla-küldöttei: Thorpe-Satchville (Anglia) - Paget; Draguignan (Franciaország) - Kisfaludy Sándor; Kassa Kufstein - Linz - Párizs - Batsányi; Krakó - Balassi; Podolin - Krúdy; Korinthos - Türr István; Rimaszombaton Blaha Lujza szobra. "Múlhatatlan érdemű az idegenforgalmi munkássága" - írta róla Keresztury Dezső. Ugyancsak ő írta róla a siófoki emléktáblán olvasható sorokat: "A szolgálat volt mindene; és a legvonzóbb alkalom, miben teljes lett élete: a Balaton." E táj varázslója - így jellemeztem 80. születésnapját köszöntő írásomban. Hivatalától való megválása után is töretlen lendülettel folytatta a Balaton múltjának teljes feltárására irányuló munkáját. 1988-ban jelent meg Balatonfüred című, csaknem 900 oldalas könyve, s tanulmányaival találkozhatunk a Kanyar József által szerkesztett Siófok (várostörténeti tanulmányok)című monográfiában is. Mindemellett igen jelentős írói, publicisztikai munkássága - mintegy félszáz útikalauzt írt és szerkesztett. Várostörténeti tanulmányokat adott közre. 1986-ban díszpolgárául választotta Balatonfüred, majd 1991. február 7-én Siófok. Egy eredményekben gazdag, teljes élet után 1991. május 29-én halt meg Balatonfüreden. Ott temették el; az arácsi köztemető magaslatán van a sírja, ahonnan széleskörű panorámában álmodhatja szeretett táját, a Balatont. A jövő építője volt. Nagy hiba lenne, ha életében és munkásságában csak a siófoki és a balatonfüredi kötődéseket látnánk. Zákonyi horizontja sokkal tágabb, sokkal szélesebb volt, s az egész Balatonban gondolkodott. A tapolcai Tavasbarlang című könyv szerkesztője és társszerzője volt, mely munka a tapolcai medencében Tapolca természeti és kulturális környezetét mutatta be elsőik között. Egyike volt azoknak, akik megbecsülést szereztek nemzetünknek. Hajtsuk meg fejünket emléke előtt!